

ЗАКОН ЗА СУДОВИТЕ

АВТОРСКИ ПРЕЧИСТЕН ТЕКСТ НА ДОЦ. Д-Р ДИМИТАР АПАСИЕВ

2019

(Стручно коментаторско издание)

ЗАКОН ЗА СУДОВИТЕ

[АВТОРСКИ ПРЕЧИСТЕН ТЕКСТ]¹

I. ОСНОВНИ НАЧЕЛА

Член 1

Самостојност и независност²

(1) Судската власт ја вршат судовите во Република Македонија.

(2) Судовите се самостојни и независни државни органи.

Член 2

Заштита на човековите права

(1) Судовите судат и своите одлуки ги засноваат врз основа на Уставот, законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот.

(2) Судиите во примената на правото ги заштитуваат човековите слободи и права.

Член 3

Цели и функции на судството

Целите и функциите на судската власт опфаќаат:

- непристрасно применување на правото независно од положбата и својството на странките;
- заштита, почитување и унапредување на човековите права и основни слободи;
- обезбедување еднаквост, рамноправност, недискриминација по кој било основ; и

¹ Овој неофицијален, консолидиран, интегрален и редактиран авторски Пречистен текст е изготвен и коментиран од страна на доц. д-р Димитар Апасиев од Правниот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип, и истиот ги содржи: *Законот за судови* (Сл. весник на РМ – 58/2006); *Исправката на Законодавно-правната комисија при Собранието на РМ* (2006); *Законот за изменување и дополнување на ЗС* (Сл. весник на РМ – 35/08), *Законот за изменување и дополнување на ЗС* (Сл. весник на РМ – 150/10), *Законот за изменување и дополнување на ЗС* (Сл. весник на РМ – 83/18), *Законот за дополнување на ЗС* (Сл. весник на РМ – 198/18) и *Законот за изменување и дополнување на ЗС* (Сл. весник на РМ – 96/19); како

- обезбедување правна сигурност врз основа на владеење на правото.

Член 4

Судска надлежност

Судот одлучува во постапка пропишана со закон:

- за правата на човекот и граѓанинот и правно заснованите интереси;
- за спорите меѓу граѓаните и другите правни субјекти;
- за кривични дела и прекршоци; и
- за други работи што со закон се ставени во надлежност на судот.

Член 5

Судска заштита

(1) Пред судовите се заштитуваат слободите и правата на човекот и граѓанинот и правата на другите субјекти во Република Македонија.³

(2) На граѓаните и другите правни субјекти им се гарантира судска заштита во однос на законитоста на поединечните акти на органите на државната управа или организации и други органи што вршат јавни овластувања.

Член 6

Право на пристап до суд

(1) Секој има право на еднаков пристап пред судот во заштитата на неговите права и правно заснованите интереси.

(2) При одлучувањето за граѓанските права и обврски и при одлучувањето за

и двете укинувачки *Одлуки на Уставниот суд на РМ – бр. 256/2007* (16.IV.2008) и *74/2008* (10.IX.2008), објавени во Сл. весник на РМ – 61/08 и 118/08.

² Насловите на самите членови отсуствуваат во Законот и истите се намерна интерполација на редакторот, со цел полесно и попрегледно тематско снаоѓање во сложениот нормативен текст.

³ Ставот 1 на членот 5 е изменет со ЗИД ЗС (2019). Првичниот ст. 1 гласеше: „Судовите ги штитат слободите и правата на човекот и граѓанинот и правата на другите правни субјекти, доколку тоа според Уставот не е во надлежност на Уставниот суд на РМ“.

кривичната одговорност, секој има право на правично и јавно судење во разумен рок пред независен и непристрасен суд основан со закон.

(3) Никому не може да му биде ограничен пристапот пред судовите во заштитата на основните права и слободи поради недостиг на материјални средства.

Член 7

Автоматска распределба на предметите

Предметите што доаѓаат во судот на одлучување се распределуваат електронски меѓу судиите според времето на приемот на предметот во судот, со исклучување на секако влијание врз начинот на распределба од страна на претседателот на судот, судијата или судската администрација преку автоматизираниот компјутерски систем за управување со судските предмети, согласно со закон.

Член 8

Пополнување правни празнини

(1) Судот се повикува на судска ненадлежност само кога со закон изрично е предвидена надлежност за решавање на конкретно барање на друг државен орган.

(2) Судот не може да отфрли барање за остварување на определено право со образложение дека постои правна празнина и должен е да одлучува по него, со повикување на општите начела на правото, освен кога тоа изрично е забрането со закон.

Член 9

Судски имунитет

Никој не е изземен од постапка пред суд, освен кога со Уставот и со меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот се утврдени случаи на имунитет.⁴

⁴ Чл. 9 е изменет со ЗИД ЗС (2019). Првичниот чл. 9 гласеше: „Никој не е изземен од судската власт, освен кога со Уставот и со меѓународните договори

Член 10

Законски процедурални начела

(1) Постапката пред судот се уредува со закон и се заснова врз следниве начела:

- законитост и легитимност;
- рамноправност на странките;
- судење во разумен рок;
- правичност;
- јавност и транспарентност;
- контрадикторност;
- двостепеност;
- зборност;
- усност;
- непосредност;
- право на одбрана, односно застапување;
- слободна оценка на доказите; и
- економичност.

(2) Со законите за одделните постапки поблиску се уредуваат начелата на постапките, начините на нивното остварување и можното отстапување кај одделни начела.

Член 11

Судиска непристрасност

(1) Судијата одлучува непристрасно со примена на законот врз основа на слободна оценка на доказите.

(2) Се забранува секој облик на влијание врз независноста, непристрасноста и самостојноста на судијата во вршењето на судиската функција по кој било основ и од кој било субјект.

Член 12

Судиска специјализација

(1) Работата во судовите по правило се врши во специјализирани судски оддели.

(2) Специјализираните судски оддели се формираат во зависност од видот и обемот на работа во судот, и тоа во кривична област,

ратификувани во согласност со Уставот, се утврдени случаи на имунитет пред судската власт“.

детско претстапништво,⁵ граѓанска, стопанска област, работни спорови и за други видови спорови од делокругот на работата на судовите.

(3) Во рамките на специјализираниот судски оддел се остварува специјализација на судиите.

Член 13

Неприкосновеност на судските одлуки

(1) Судските одлуки се изрекуваат во името на граѓаните на Република Македонија.

(2) Правосилната судска одлука има неприкосновено правно дејство.

(3) Судската одлука може да ја менува или укинува само надлежен суд во постапка пропишана со закон.

(4) Судските одлуки се задолжителни за сите правни и физички лица и имаат поголема правна сила во однос на одлуките на кој и да е друг орган.

(5) Секој е должен да ја почитува правосилната и извршната судска одлука под закана на законски санкции.

Член 14

Непопречување на работата на судот

Секој е должен да се воздржува од сторување или од пропуштање на дејствие со кое се попречува донесувањето или извршувањето на судската одлука.

Член 15

Должност за извршување судска одлука

Секој државен орган е должен, кога тоа е ставено во негова надлежност, да го обезбеди извршувањето на судската одлука. Надзорот над извршувањето на судските одлуки го врши судот во согласност со закон.

Член 16

Ефикасност при

извршувањето на судската одлука

Извршувањето на правосилна и извршна судска одлука се спроведува на најбрз и најефикасен можен начин, и тоа не може да биде попречено со одлука на кој било друг државен орган.

Член 17

Дискреција на судските писмена

Никој не смее неовластено да задржи, прикрие или отвори судско писмено или друга судска пратка што не му е упатена нему.

Член 18

Задолжителна примена

на европската јуриспруденција

(1) Судот поднесува иницијатива за поведување на постапка за оценување на согласноста на законот со Уставот кога во постапката ќе се постави прашање за негова согласност со Уставот, за што ги известува непосредно повисокиот суд и Врховниот суд на Република Македонија.

(2) Кога судот смета дека законот што треба да се примени во конкретниот случај не е во согласност со Уставот, а уставните одредби не можат директно да се применат, ќе ја прекине постапката до донесувањето одлука на Уставниот суд на Република Македонија.

(3) Против одлуката со која се прекинува постапката во случаите од ставот (2) на овој член, странката има право на жалба. Постапката по жалбата е итна.

(4) Кога судот смета дека примената на законот во конкретниот случај е во спротивност со одредбите на меѓународен договор ратификуван во согласност со Уставот ќе ги примени одредбите од

⁵ Наместо „детско претстапништво“, термин кој беше воведен со ЗИД ЗС (2019), во изворниот текст стоеше „малолетнички криминалитет“.

меѓународниот договор, под услов тие да можат директно да се применат.

(5) Судот во конкретните случаи непосредно ги применува конечните и извршни одлуки на Европскиот суд за човекови права, на Меѓународниот казнен суд или на друг суд, чијашто надлежност ја признава Република Македонија.⁶

(6) Судот при одлучувањето е должен да ги применува ставовите изразени во конечни пресуди на Европскиот суд за човекови права.⁷

Член 19

Судска координација

(1) Судовите се должни меѓусебно да си укажуваат правна помош.

(2) Судот од повисок степен може да бара од судот со понизок степен од своето подрачје податоци во врска со примената на законите, проблемите кои се јавуваат во судењето, следењето и уедначувањето на судската практика, оддолжување на постапката по одделни предмети и други податоци, а може да изврши и друг увид во работата на тие судови, како и да одржува заеднички состаноци заради разгледување на наведените прашања.

(3) Судот од повисок степен во остварувањето на овластувањата од ставовите (1) и (2) на овој член, не смее на кој било начин да влијае на независноста и самостојноста на судот од понизок степен во донесувањето на одлуките во конкретни предмети.

Член 20

Домашна правна помош

(1) По барање на судот во вршењето на неговата надлежност, државните органи и

⁶ Во изворниот законски текст постоеше уште еден услов: „ако одлуката е подобна за извршување“, кој беше избришан со ЗИД ЗС (мај 2018).

⁷ Ст. 6 на чл. 18 беше додаден со ЗИД ЗС (мај 2018).

⁸ Управниот суд кај нас за прв пат се воведо со овој Закон за судови (2006), а со работа започна на 5.12.2007 година, со преземање на нерешените

другите правни лица се должни без одлагање да му ги достават сите потребни податоци, списи или исправи со кои располагаат, а кои се потребни во постапката.

(2) Судот е должен да ја чува од неовластено откривање класифицираната информација со соодветен степен на тајност утврдена согласно со закон, прибавена од други државни органи или правни лица.

(3) По барање на државен орган и други правни лица, судот укажува правна помош и доставува списи потребни за водење на постапката, ако со тоа не се попречува неговата самостојност и независност.

Член 21

Меѓународна правна помош

Судовите даваат правна помош на странски судови во постапка утврдена со закон, доколку со меѓународен договор поинаку не е определено.

II. ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ

1. Видови на судови

Член 22

Организација на судскиот ситем

Во судскиот систем судската власт ја вршат основните судови, апелационите судови, Управниот суд,⁸ Вишиот управен суд⁹ и Врховниот суд на Република Македонија.

Член 23

Основни судови

(1) Основните судови се основаат за една или повеќе општини чие подрачје е определено со овој закон.

предмети од управната област од Врховниот суд на РМ.

⁹ Вишиот управен суд кај нас за прв пат се воведо со ЗИД ЗС (2010), а започна со работа согласно одредбите од Законот за управни спорови (Сл. весник на РМ – 62/2006 и 150/10).

(2) Основните судови согласно со стварната надлежност судат во прв степен и се основаат како судови со основна надлежност и судови со проширена надлежност.

(3) Во рамките на основните судови со проширена надлежност задолжително се основаат специјализирани судски оддели што ќе постапуваат за одделни видови на спорови.

(4) Основните судови можат да имаат судски одделенија, да судат надвор од седиштето на судот, како и да имаат судски денови надвор од седиштето на судот.

Член 24

Апелациони судови

(1) Апелационите судови се основаат за подрачјето на повеќе судови од прв степен определени со овој закон.

(2) Седиштата на апелационите судови се во Битола, Гостивар, Скопје и Штип.

Член 25

Управен суд

(1) Управниот суд се основа и ја врши судската власт на целата територија на Република Македонија.

(2) Седиштето на Управниот суд е во Скопје.

Член 25-а

Виш управен суд

(1) Вишиот управен суд се основа и ја врши судската власт на целата територија на Република Македонија.¹⁰

(2) Седиштето на Вишиот управен суд е во Скопје.

Член 26

Врховен суд на РМ

(1) Врховниот суд на Република Македонија ја врши судската власт на целата територија на Републиката.

(2) Седиштето на Врховниот суд на Република Македонија е во Скопје.

Член 27

Судски симболи

(1) Судот има печат во кој е содржан називот на судот, неговото седиште, грбот и името Република Македонија.

(2) На зградата во која е сместен судот истакнати се името Република Македонија, називот на судот, седиштето на судот, грбот и знамето на Република Македонија.

(3) Во судовите чие седиште е на подрачјето на единиците на локалната самоуправа во кои покрај македонскиот јазик и неговото кирилско писмо друг службен јазик и неговото писмо е јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните, печатот на судот, називот и седиштето на судот се напишани, односно истакнати и на тој јазик и писмо.

2. МЕСНА НАДЛЕЖНОСТ

Член 28

Подрачја на основните судови

(1) Основните судови се основаат за следниве подрачја на општини:

1. Основен суд во Берово за подрачјето на општините: Берово и Пехчево;

2. Основен суд во Битола, за подрачјето на општините: Битола, Могила, Новаци и Демир Хисар, со Судско одделение во Демир Хисар;

3. Основен суд во Веница за подрачјето на општината Веница;

4. Основен суд во Велес за подрачјето на општините: Велес, Градско и Чашка;

5. Основен суд во Гевгелија за подрачјето на општините: Гевгелија, Богданци, Дојран и Валандово, со Судско одделение во Валандово;

¹⁰ При првиот избор на судии во Вишиот управен суд, се применуваа општите услови за избор на судии од чл. 45 на Законот за судовите (Сл. весник на РМ –

58/2006 и 35/08) и посебните услови од чл. 17, ст. (2) ал. 2 на ЗИД ЗС (2010).

6. Основен суд во Гостивар за подрачјето на општините: Гостивар, Вралчиште, Маврово и Ростуша;

7. Основен суд во Дебар за подрачјето на општините: Дебар и Жупа;

8. Основен суд во Делчево за подрачјето на општините: Делчево и Македонска Каменица;

9. Основен суд во Кавадарци за подрачјето на општините: Кавадарци и Росоман;

10. Основен суд во Кичево за подрачјето на општините: Кичево, Вранештица, Другово, Зајас, Осломеј, Пласница и Македонски Брод, со Судско одделение во Македонски Брод;

11. Основен суд во Кочани за подрачјето на општините: Кочани, Зрновци и Чешиново-Облешево;

12. Основен суд во Кратово за подрачјето на општината Кратово;

13. Основен суд во Крива Паланка за подрачјето на општините: Крива Паланка и Ранковце;

14. Основен суд во Куманово за подрачјето на општините: Куманово, Липково и Старо Нагоричане;

15. Основен суд во Крушево за подрачјето на општината Крушево;

16. Основен суд во Неготино за подрачјето на општините: Неготино и Демир Капија;

17. Основен суд во Охрид за подрачјето на општините: Охрид и Дебарца;

18. Основен суд во Прилеп за подрачјето на општините: Прилеп, Долнени и Кривогаштани;

19. Основен суд во Радовиш за подрачјето на општините: Радовиш и Конче;

20. Основен суд во Ресен за подрачјето на општината Ресен;

21. Основен суд во Свети Николе за подрачјето на општините: Свети Николе и Лозово;

22. Основен кривичен суд Скопје¹¹ за подрачјето на општините: Центар, Карпош, Ѓорче Петров, Сарај, Кисела Вода, Аеродром, Бутел, Гази Баба, Чаир, Шуто Оризари, Чучер Сандево, Сопиште, Студеничани, Зелениково, Петровец, Илинден и Арачиново;

23. Основен граѓански суд Скопје¹² за подрачјето на општините: Центар, Карпош, Ѓорче Петров, Сарај, Кисела Вода, Аеродром, Бутел, Гази Баба, Чаир, Шуто Оризари, Чучер Сандево, Сопиште, Студеничани, Зелениково, Петровец, Илинден и Арачиново;

24. Основен суд во Струга за подрачјето на општините: Струга и Вевчани;

25. Основен суд во Струмица за подрачјето на општините: Струмица, Василево, Босилово и Ново Село;

26. Основен суд во Тетово за подрачјето на општините: Тетово, Боговиње, Брвеница, Желино, Јегуновце и Теарце; и

27. Основен суд во Штип за подрачјето на општините: Штип, Карбинци и Пробиштип, со Судско одделение во Пробиштип.

(2) Судското одделение на основниот суд врши надлежности на основен суд за подрачјето на општините за кои е основано.

(3) Во случај на формирање на нови општини, подрачјата на судовите определени од ставот (1) на овој член остануваат непроменети.

Член 29

Апелациони подрачја

Апелационите судови се основаат за следниве подрачја:

1. Апелационен суд во Битола за подрачјата на основните судови во Битола, Крушево, Охрид, Прилеп, Ресен и Струга;

2. Апелациониот суд во Гостивар за подрачјата на основните судови во Гостивар, Тетово, Кичево и Дебар;

¹¹ Новиот назив „Основен кривичен суд Скопје“ е воведен со ЗИД ЗС (2019), а претходно називот на овој суд беше „Основен суд Скопје I – Скопје“.

¹² Новиот назив „Основен граѓански суд Скопје“ е воведен со ЗИД ЗС (2019), а претходно називот на овој суд беше „Основен суд Скопје II – Скопје“.

3. Апелационен суд во Скопје за подрачјата на основните судови во Велес, Гевгелија, Кавадарци, Кратово, Крива Паланка, Куманово, Неготино, Основен кривичен суд Скопје и Основен граѓански суд Скопје; и

4. Апелационен суд во Штип за подрачјата на основните судови во Берово, Винаца, Делчево, Кочани, Радовиш, Свети Николе, Струмица и Штип.

3. СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ НА СУДОВИТЕ

Член 30

Основни судови со основна надлежност

(1) Основните судови со основна надлежност за подрачјата за кои се основани, се надлежни да одлучуваат во прв степен по кривични дела и прекршоци, и тоа:

- за кривични дела за кои со закон како главна казна е определена казна затвор до пет години, ако за некои кривични дела не е предвидена надлежност на друг суд;

- за кривични дела за кои со посебен закон е определена надлежност на суд со основна надлежност;

~~- да спроведуваат истрага или истражни дејствија за кривични дела од својата надлежност;~~¹³

- за сите видови на прекршоци, освен за прекршоци кои со закон се ставени во надлежност на орган на државна управа или организација или друг орган што врши јавни овластувања; и

- за жалби и приговори за постапките за кои се надлежни овие судови.

(2) Основните судови со основна надлежност се надлежни да одлучуваат во прв степен по граѓански спорови, и тоа:

- за спорови во имотно-правните и други граѓанско-правни односи на физички и правни лица, чија вредност е до 50.000 евра¹⁴ во денарска противвредност, доколку со закон не е предвидена надлежност на друг суд;

- за спорови за утврдување и оспорување на татковство, мајчинство, утврдување на постоење на брак, за поништување на брак и развод на брак;

- за законска издршка;

- за чување и воспитување на деца;

- за смеќавање на владение;

- за доживотна издршка;

- за надоместок на штета која не надминува 50.000 евра¹⁵ во денарска противвредност;

- во постапка за обезбедување и извршување;

- за работни односи;

- во спорови од наследно-правни односи;

- во вонпарнични и оставински работи; и

~~- да водат танин;~~¹⁶

- за други работи утврдени со закон.

Член 31

Основни судови со проширена надлежност

(1) Основните судови со проширена надлежност, покрај надлежноста утврдена во членот 30 од овој закон за подрачјата за кои се основани, се надлежни да одлучуваат по кривични дела, и тоа:

- за оние за кои со закон е предвидена казна затвор над пет години и за кривични дела и прекршоци извршени од деца;¹⁷

~~- да спроведуваат истрага и истражни дејствија за кривични дела од својата надлежност;~~¹⁸

- да постапуваат по предмети за екстрадиција, трансфер на осудени лица,

¹³ Алинејата 3 од ст. 1 на чл. 30 е избришана со ЗИД ЗС (2019).

¹⁴ Првично предвидениот износ беше 15.000 ЕУР, но со ЗИД ЗС (2010) тој се зголеми на 50.000 ЕУР.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Алинејата 12 од ст. 2 на чл. 30 е избришана со ЗИД ЗС (2019).

¹⁷ До ЗИД ЗС (мај 2018), наместо зборот „деца“ се користеше фразата „малолетни лица“.

¹⁸ Алинејата 2 од ст. 1 на чл. 31 е избришана со ЗИД ЗС (2019).

признавање и извршување на странски судски одлуки;

- по жалби и приговори за постапките за кои се надлежни; и

- да решаваат за постапки за меѓународна правна помош утврдена со закон.

(2) Основните судови со проширена надлежност покрај надлежноста утврдена во членот 30 од овој закон за подрачјата за кои се основани, се надлежни да одлучуваат во граѓански и трговски работи, и тоа:

- за спорови во имотно-правните и други граѓанско-правни односи на физички и правни лица, чија вредност е над 50.000 евра¹⁹ во денарска противвредност, доколку со закон не е предвидена надлежност на друг суд;

- во трговски спорови во кои двете странки се правни лица или државни органи, како и спорови од авторски и други сродни права и права од индустриска сопственост;

- ~~водат судски регистар за политички партии;~~²⁰

- во постапка за стечај и ликвидација;

- во спорови за утврдување и обезбедување за присилно извршување; и

- за спорови на домашни правни и странски лица кои произлегуваат од нивните меѓусебни стопански, односно трговски односи.

(3) Надлежноста од ставовите (1) и (2) на овој член ќе ја вршат судовите и тоа: Основниот суд во Битола и за подрачјето на Основниот суд во Ресен; Основниот суд во

Прилеп и за подрачјето на Основниот суд во Крушево; Основниот суд во Охрид за подрачјето на Основниот суд во Охрид; Основниот суд во Струга за подрачјето на Основниот суд во Струга;²¹ Основниот суд во Гостивар за подрачјето на Основниот суд во Гостивар; Основниот суд во Кичево и за подрачјето на основните судови во Кичево и Дебар;²² Основниот суд во Тетово за подрачјето на Основниот суд во Тетово; Основниот суд во Куманово и за подрачјето на основните судови во Крива Паланка и Кратово; Основниот суд во Кочани и за подрачјето на основните судови во Берово, Винаца и Делчево; Основниот суд во Велес за подрачјето на Основниот суд во Велес; Основниот суд во Гевгелија за подрачјето на Основниот суд во Гевгелија; Основниот суд во Кавадарци и за подрачјето на основниот суд во Неготино;²³ Основниот суд во Струмица и за подрачјето на Основниот суд во Радовиш; и Основниот суд во Штип и за подрачјето на Основниот суд во Свети Николе.

Член 32

Судење на организиран криминал и корупција

(1) Во Основниот кривичен суд Скопје се формира специјализирано судско одделение надлежно за судење на дела од областа на организираниот криминал и корупција за целата територија на Република Македонија.

¹⁹ Првично предвидениот износ беше 15.000 ЕУР, но со ЗИД ЗС (2010) тој се зголеми на 50.000 ЕУР.

²⁰ Оваа ал. 3 на ст. 2 од чл. 31 беше избришана со ЗИД ЗС (2008).

²¹ Во првично објавениот изворен текст на ЗС (2006) беше испуштен Основниот суд Струга, па оваа грешка беше отклонета со објавување на *Исправка на Законот за судовите бр. 10-1972/2* (17.05.2006) изготвена од страна на Законодавно-правната комисија на Собранието на РМ.

²² До ЗИД ЗС (2019) Основниот суд Гостивар ги покриваше и ОС Кичево и ОС Дебар.

²³ До ЗИД ЗС (2019) Основниот суд Велес ги покриваше плус ОС Гевгелија, ОС Кавадарци и ОС

Неготино, односно целото Повардарие. Овие три нови основни судови со проширена надлежност (Гевгелија + Кавадарци + Кичево) ќе започнат да ги вршат нивните надлежности од 1 јануари 2020 год. Судските постапки започнати пред овој датум, а кои по добивањето на статус на судови со проширена надлежност на судовите во Гевгелија, Кавадарци и Кичево би потпаднале под нив, продолжуваат пред судот пред кој започнале. А, пак, започнатите постапки по предмети распределени во работа на судија на основен суд со проширена надлежност со судиски стаж помалку од две години, ќе завршат пред истиот судија.

Специјализираното судско одделение е надлежно да суди за:

- кривични дела извршени од структурирана група од три или повеќе лица, која постои одреден временски период и дејствува со цел да изврши едно или повеќе кривични дела за кои е предвидена казна затвор од најмалку четири години, со намера директно или индиректно да се стекне со финансиска или друга корист;

- кривични дела извршени од структурирана група или злосторничка организација на територијата на Република Македонија или други држави или кога кривичното дело е подготвено или планирано во Република Македонија или во друга држава;

- кривични дела извршени од полициски службеник, овластено службено лице за безбедност и контраразузнавање со полициски овластувања, припадници на финансиска полиција, со закон овластени лица на Царинската управа кои работат на откривање на кривични дела и овластени службени лица на Министерството за одбрана кои работат на откривање и истражување на кривични дела или припадници на затворската полиција, при вршење на службено дејствие или за кривично дело извршено вон службата со употреба на сериозна закана, сила или средства за присилба што за последица има смрт, тешка телесна повреда, телесна повреда, противправно лишување од слобода, мачење и друго сурово, нечовечко или понижувачко постапување и казнување доколку со закон е предвидено кривично гонење по службена должност;²⁴

- кривични дела злоупотреба на службена положба и овластување од членот 353 став 5, примање на поткуп од значителна вредност

од членот 357 и противзаконито посредување од членот 359 сите од Кривичниот законик, извршени од избран или именуван функционер, службено лице или одговорно лице во правно лице; и

- кривични дела неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од членот 215 став 2, перење пари и други приноси од казниво дело од значителна вредност од членот 273, терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од членот 313, давање поткуп од поголема вредност од членот 358, незаконито влијание врз сведоци од членот 368-а, злосторничко здружување од членот 394, терористичка организација од членот 394-а, тероризам од членот 394-б, кривични дела трговија со луѓе од членот 418-а, кривични дела криумчарење со мигранти од членот 418-б, трговија со малолетно лице од членот 418-г и за другите кривични дела против човечноста и меѓународното право од Кривичниот законик, независно од бројот на сторителите.²⁵

(2) Основните судови во Битола, Тетово, Штип и Основен граѓански суд Скопје се надлежни за водење на судски регистар за политички партии и тоа: Основниот суд во Битола за подрачјето на Апелациониот суд Битола; Основниот суд Тетово за подрачјето на Апелациониот суд Гостивар; Основниот граѓански суд Скопје за подрачјето на Апелациониот суд Скопје; и Основниот суд Штип за подрачјето на Апелациониот суд Штип, а Основниот суд Скопје II - Скопје за водење Единствен судски регистар на политичките партии врз основа на

структура на Специјализирани судски одделенија надлежни за судење дела од областа на организираниот криминал – и тоа во: ОС Битола, ОС Тетово, ОС Скопје I, ОС Струмица и ОС Штип.

²⁴ Оваа нова ал. 3, на ст. 1 од чл. 32 беше воведена со ЗД ЗС (окт. 2018).

²⁵ Овој ст. 1 на чл. 32, кој воведо централизирано судење на тешкиот криминал, датира од ЗИД ЗС (2008), а претходно постоеше децентрализирана

податоците добиени од надлежните судови.²⁶

(3) Основниот кривичен суд Скопје е кривичен суд со основна и проширена надлежност за подрачјето на општините Центар, Карпош, Ѓорче Петров, Сарај, Кисела Вода, Аеродром, Бутел, Гази Баба, Чаир, Шуто Оризари, Чучер Сандево, Сопиште, Студеничани, Зелениково, Петровец, Илинден и Арачиново.

(4) Основниот граѓански суд Скопје е граѓански суд со основна и проширена надлежност за подрачјето на општините Центар, Карпош, Ѓорче Петров, Сарај, Кисела Вода, Аеродром, Бутел, Гази Баба, Чаир, Шуто Оризари, Чучер Сандево, Сопиште, Студеничани, Зелениково, Петровец, Илинден и Арачиново.

Член 33

Надлежности на апелационите судови

Апелационите судови се надлежни :

- 1) да решаваат по жалбите против одлуките на основните судови од своето подрачје;
- 2) да решаваат за судир на надлежност меѓу судовите од прв степен од своето подрачје; и
- 3) да вршат други работи определени со закон.

Член 34

Надлежности на Управниот суд

Управниот суд е надлежен да решава:

- за законитоста на поединечните акти донесени во изборната постапка и на поединечните акти за избори, именувања и разрешувања на носители на јавни функции, ако тоа е определено со закон, како и за актите за именување, назначување и

разрешување на раководни државни службеници, ако поинаку не е определено со закон;

~~- за законитоста на актите на државните органи, Владата и на носителите на јавни овластувања, донесени во форма на пропис ако тие ги уредуваат поединечните односи;~~²⁷

- за спор што ќе произлезе од постапка за склучување на концесиските договори, договорите за јавни набавки кои се од јавен интерес, и за секој договор во кој една од страните е државен орган, организација со јавни овластувања, јавно претпријатие, општините и градот Скопје склучен од јавен интерес или заради вршење јавна служба ~~(во понатамошниот текст: управни договори);~~²⁸

- против поединечни акти на органите на државната управа, Владата, други државни органи, општините и градот Скопје, организации утврдени со закон и на правни и други лица во вршењето на јавни овластувања (носители на јавни овластувања), кога за решавање во втор степен против таквиот акт не е обезбедена друга правна заштита против секое управно дејствие или пропуштање на управно дејствие ако странката тврди дека со тоа дејствие или пропуштање се повредени нејзините права или правни интереси;²⁹ и

~~- одлучува за судир на надлежности меѓу органите на Републиката, меѓу општините и градот Скопје, меѓу општините на градот Скопје и по споровите настанати за судир на надлежности меѓу општините и градот Скопје и носителите на јавните овластувања, ако тоа е предвидено со закон, доколку се~~

²⁶ Овој ст. 2 на чл. 32, кој вовеле *Единствен судски регистар на политички партии*, датира од ЗИД ЗС (2008), а претходно постоеше децентрализиран систем на судски регистри на политички партии на петте основни судови со проширена надлежност – и тоа: ОС Битола, ОС Тетово, ОС Скопје I, ОС Струмица и ОС Штип.

²⁷ Алинејата 2 на чл. 34 беше укината со касаторната *Одлука на Уставниот суд на РМ – бр.*

256/2007 (од 16.IV.2008 год.), со образложение дека со неа се узурпира надлежноста на Уставниот суд на РМ, кој е исклучиво надлежен за оценка на прописите in abstracto.

²⁸ Зборовите во заградите беа избришани со ЗИД ЗС (2019).

²⁹ Прецизирањето на преземањето или пропуштањето на управно дејствие беше извршено со ЗИД ЗС (2019).

~~Уставот или законите не е предвидена поинаква судска заштита.³⁰~~

Член 34-а

Надлежности на Вишиот управен суд

Вишиот управен суд е надлежен:

- 1) да решава по жалбите против одлуките на Управниот суд;
- 2) да одлучува за судир на надлежности меѓу органите на Републиката, меѓу општините и градот Скопје, меѓу општините на градот Скопје и по споровите настанати за судир на надлежности меѓу општините и градот Скопје и носителите на јавните овластувања, ако тоа е предвидено со закон, доколку со Уставот или законите не е предвидена поинаква судска заштита; и
- 3) да врши други работи определени со закон.³¹

Член 35

Надлежности на Врховниот суд на РМ

Врховниот суд на Република Македонија е надлежен:

- 1) да решава во втор степен против одлуките на своите совети кога тоа е определено со закон;
- 2) да решава во трет и последен степен по жалбите против одлуките на апелационите судови;
- ~~3) да решава во втор степен по жалба на одлука на Управниот суд во случаите предвидени со закон;³²~~
- 3) да решава по вонредни правни лекови против правосилните одлуки на судовите и одлуките на своите совети кога тоа е определено со закон;
- 4) да решава за судир на надлежност меѓу основните судови од подрачјето на различни

³⁰ Алинејата 5 од чл. 34 беше избришана со ЗИД ЗС (2010), бидејќи истата ингеренција беше префрлена кај нововедениот Виш управен суд.

³¹ Овој нов чл. 34-а е воведен со ЗИД ЗС (2010).

³² Точката 3 на чл. 35 беше избришана со ЗИД ЗС (2010), бидејќи оваа надлежност се префрли кај нововедениот Виш управен суд.

апелациони судови, судир на надлежност меѓу апелациони судови, судир на надлежност меѓу Управниот суд и друг суд, судир на надлежности меѓу Вишиот управен суд и друг суд и да решава за пренесување на месна надлежност кај овие судови;

5) да одлучува по барање на странките и другите учесници во постапката за повреда на правото на судење во разумен рок, во постапка утврдена со закон пред судовите во Република Македонија во согласност со правилата и принципите утврдени со Европската конвенција за човекови права и основни слободи и тргнувајќи од судската пракса на Европскиот суд за човекови права;³³ и

6) да врши други работи определени со закон.

Член 36

Барање за заштита на правото на судење во разумен рок

(1) Странката која смета дека надлежниот суд го повредил правото на судење во разумен рок, има право да поднесе барање за заштита на правото на судење во разумен рок до Врховниот суд на Република Македонија.³⁴

(2) Барањето од ставот (1) на овој член странката може да го поднесе во текот на постапувањата пред домашните судови, а најдоцна шест месеца сметано од денот на правосилноста на одлуката.

(3) Барањето од ставот (1) на овој член содржи:

- податоци за подносителот на барањето и правниот застапник;
- податоци за предметот и постапката за која странката смета дека ја сторила

³³ Изричното споменување на ЕКЧП и повикувањето на прецедентното право на Европскиот суд за човекови права (Стразбур) беше направено со ЗИД ЗС (2008).

³⁴ До ЗИД ЗС (2008) оваа надлежност му припаѓаше на „непосредно повисокиот суд“, а потоа таа беше префрлена кај Врховниот суд на РМ – како исклучиво надлежен за овој нов правен лек.

повредата на правото за судење во разумен рок;

- образложение на причините за наводно сторената повреда на правото за судење во разумен рок;

- изјава за побарување на правичен надомест; и

- потпис на подносителот на барањето.³⁵

(4) Врховниот суд на Република Македонија постапува по барањето кое ги исполнува критериумите утврдени во ставовите (2) и (3) на овој член во рок од шест месеца од неговото поднесување и одлучува дали понискиот суд го повредил правото за судење во разумен рок, притоа имајќи ги предвид правилата и принципите утврдени со Европската конвенција за човекови права и основни слободи, а особено сложеноста на предметот, однесувањето на странките во постапката и однесувањето на судот кој постапувал.³⁶

(5) Ако Врховниот суд утврди повреда на правото за судење во разумен рок со решението ќе определи рок во којшто судот, пред кого постапката е во тек, мора да одлучи за правото, обврската или кривичната одговорност на подносителот на барањето и ќе досуди правичен надоместок за подносителот на барањето заради повреда на неговото право за судење во разумен рок.

(6) Правичниот надоместок паѓа на товар на Судскиот буџет и се исплатува во рок од три месеца од денот на правосилноста на решението на Врховниот суд.

Член 36-а

Постапка по Барањето за заштита³⁷

(1) По приемот на барањето од членот 36 став (1) на овој закон Врховниот суд на Република Македонија веднаш, а најдоцна во рок од 15 дена, ќе побара од првостепениот

суд да достави препис на списите од предметното досие, а по потреба и изјаснување од повисокиот суд за времетраење на постапката пред него.

(2) Врховниот суд на Република Македонија по барањето од членот 36 став (1) на овој закон одлучува во совет од тројца судии на нејавна седница, но по исклучок судот може да одлучи да ги сослуша подносителот на барањето и претставникот на судот чија постапка е предмет на поднесеното барање.

(3) Против решението на советот на Врховниот суд на Република Македонија, незадоволната страна има право, во рок од осум дена сметано од денот на приемот на решението, да поднесе жалба до Врховниот суд, кој одлучува по истата согласно со членот 35 став (1) точка 1 од овој закон.

Член 36-б

Постапка за исплата на досудените средства³⁸

(1) Врховниот суд на Република Македонија, во рок од осум дена од донесувањето на правосилното решение, решението го доставува до Судскиот буџетски совет.

(2) Во рок од 15 дена по приемот на решението од ставот (1) на овој член, Судскиот буџетски совет ќе побара од жалителот или неговиот полномошник да достави податоци за банкарската сметка за исплата на средствата досудени од Врховниот суд на Република Македонија.

(3) Жалителот е должен податоците од ставот (2) на овој член да ги достави во рок од пет дена од денот на приемот на барањето.

(4) Недоставувањето на податоците за сметката од страна на жалителот, согласно со ставот (2) на овој член, не претставува

³⁵ Ставот 2 и ст. 3 на чл. 36, кои го прецизираат рокот за поднесување и содржината на Барањето за заштита беа воведени со ЗИД ЗС (2008).

³⁶ Изричното споменување на ЕКЧП и наведувањето на законските критериуми за

оценување на Барањето за заштита беше воведено со ЗИД ЗС (2008).

³⁷ Овој нов чл. 36-а беше воведен со ЗИД ЗС (2008).

³⁸ Овој нов чл. 36-б беше воведен со ЗИД ЗС (2010).

пречка за извршување на решението од ставот (1) на овој член.

(5) Ако жалителот не ги достави податоците за банкарската сметка во рокот утврден со ставот (2) на овој член, средствата утврдени со решението од ставот (1) на овој член за исплата ги префрла на депозитна сметка на Судскиот буџетски совет.

(6) Судскиот буџетски совет ќе ги префрли одобрените средства на сметка на жалителот по добивање на податоци за сметката.

(7) Средствата на депозитната сметка од ставот (5) на овој член ќе останат на располагање на жалителот најмногу една година по нивното депонирање. По истекот на овој рок, ако жалителот не достави податоци за сметка, средствата се враќаат во Буџетот на Република Македонија.

Член 37

Општа седница на Врховниот суд на РМ

(1) Врховниот суд на Република Македонија на општа седница:

- утврдува начелни ставови и начелни правни мислења по прашања од значење за обезбедување на единството со примената на законите од страна на судовите во рок од три месеци, но не подолго од шест месеци по сопствена иницијатива или по иницијатива на претседател на суд или по иницијатива на седниците на судиите или судските оддели од судовите или по иницијатива на адвокати и ги објавува на веб страницата на Врховниот суд на Република Македонија;³⁹

³⁹ Обврската за јавно објавување на начелните ставови и правни мислења на својата веб-страница првично беше воведена со ЗИД ЗС (2010), а роковите и иницијаторите беа прецизирани со ЗИД ЗС (мај 2018).

⁴⁰ Оваа нова ал. 7 на ст. 1 од чл. 37 беше додадена со ЗИД ЗС (2019). Врховниот суд на РМ беше должен да го донесе Кодексот во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила на ЗИД ЗС (2019), а дотогаш задолжително се применуваше *Етичкиот кодекс* на Здружението на судии на РМ.

⁴¹ Оваа верзија на ал. 8 на ст. 1 од чл. 37 беше воведена со ЗИД ЗС (2019), а претходната верзија

- дава мислења по предлози на закони и други прописи кога со нив се уредуваат прашања од значење за работата на судовите;

- разгледува прашања во врска со работата на судовите, примената на законите и судската практика;

- донесува деловник за својата работа;

- донесува програма за работа на судот;

- поднесува предлог до Судскиот совет на Република Македонија за времено упатување на судија во друг суд;

- донесува Кодекс на судиска етика за судиите и судиите поротници, на предлог на здружението на судии;⁴⁰

- може да поднесе барање за поведување на постапка за утврдување на одговорност на судија или претседател на суд;⁴¹

~~- поднесува барање за поведување на постапка за утврдување на нестручно и несовесно вршење на судиска функција;⁴²~~

- поднесува иницијатива за поведување на постапка пред Судскиот совет на Република Македонија⁴³ за утврдување на трајно загубена способност за вршење судиска функција;

- именува членови на Советот за одлучување по жалба против одлука донесена од Судскиот совет на Република Македонија, согласно со закон;⁴⁴

- решава по барања за заштита на законитоста против одлуките на своите совети;

гласеше: „поднесува барање за поведување на дисциплинска постапка против судија“.

⁴² Оваа првична алинеја 8 беше избришана со ЗИД ЗС (2019).

⁴³ Види го и посебниот *Закон за судски совет на РМ* (Сл. весник на РМ - 102/2019). Пред него важеше *Законот за судски совет на Република Македонија* (Сл. весник на РМ - 60/2006 и 150/10, 100/11, 20/15, 61/15, 197/17, 83/18).

⁴⁴ Алинејата 10 на ст. 1 од чл. 37 беше допрецизирана со ЗИД ЗС (мај 2018).

- одлучува по барање за изземање на претседателот на Врховниот суд на Република Македонија;

- го разгледува извештајот за својата работа и извештаите за работата на судовите во Република Македонија од аспект на ажурноста и квалитетот на работата, донесува заклучоци по нив, одговорен е да го следи нивното спроведување; и

- врши и други работи утврдени со закон.

(2) Начелните ставови и начелните правни мислења што ги утврдува Врховниот суд на Република Македонија на општа седница се задолжителни за сите совети на Врховниот суд на Република Македонија.

(3) Утврдените начелни ставови и правни мислења по прашања од значење за обезбедување на единство во примената на законите од страна на судовите Врховниот суд на Република Македонија задолжително ги објавува на веб страницата.⁴⁵

(4) Врховниот суд на Република Македонија доставува Годишен извештај за својата работа, до Судскиот совет на Република Македонија, најдоцна до крајот на февруари тековната година за претходната година.⁴⁶

III. СУДИИ И СУДИИ ПОРОТНИЦИ

Член 38

Неограничен мандат на судиите

(1) Судиската функција ја вршат судии. Судијата се избира без ограничување на траење на мандатот.

(2) Судиите постапуваат во сите работи што со закон се ставени во судска надлежност.

(3) Во судењето учествуваат и судии-поротници кога тоа е утврдено со закон.

Член 38-а

Новоизбран судија

Судија на основен суд со проширена надлежност со судиски стаж до две години, може да одлучува само во постапки од членот 30 од овој закон.

Член 39

Судиска неподвижност

(1) Судиската функција судијата ја врши во судот во кој е избран.

(2) Судијата по правило се избира да суди во соодветни области.

(2) Судијата не може да биде преместен од еден во друг суд против негова волја.

(4) Распоредот на судиите се врши со годишен распоред за работа кој го утврдува претседателот на судот по претходно прибавено мислење од седницата на судиите, односно општата седница на Врховниот суд на Република Македонија, водејќи сметка за определбата на судијата за специјализација по кривична, граѓанска, стопанска, управна и друг вид правна област.

(5) При определувањето на претседатели на специјализираните одделенија и оддели се почитува судискиот стаж и резултатите во работењето.

(6) Судијата не може да биде преместан од еден во друг судски оддел против негова волја.

(7) Судијата може да бара преместување од еден во друг оддел.

⁴⁵ Новиот ст. 3 на чл. 37 првично беше воведен со ЗИД ЗС (2010) и гласеше: „За утврдените начелни ставови и начелни правни мислења по прашања од значење за обезбедување на единство во примената на законите од страна на судовите Врховниот суд на РМ доставува годишен извештај до Судскиот совет на РМ и го објавува на веб страницата на судот“.

Подоцна, со ЗИД ЗС (мај 2018), беше избришана обврската за доставување на посебен Годишен извештај за начелните ставови и правни мислења до Судскиот совет на РМ.

⁴⁶ Овој нов ст. 4 на чл. 37 беше воведен со ЗИД ЗС (мај 2018).

(8) По исклучок, судијата може да биде распореден во друг судски оддел против негова волја со писмено образложена одлука на претседателот на судот, а по претходно прибавено мислење од општата седница на Врховниот суд на Република Македонија,⁴⁷ кога тоа го бара зголемениот обем и предметот на работа во судот, но најдолго за време од една година, но не повеќе од еднаш во текот на пет години. По истекот на времето за кое судијата е распореден во друг судски оддел задолжително се враќа во одделот во кој бил претходно распореден.⁴⁸

(9) По исклучок, судија на апелационен суд и на основен суд може да биде времено упатен, но најдолго за време од една година, да суди во друг суд од ист степен или во понизок суд или од еден во друг специјализиран оддел, кога поради спреченост и изземање на судија или поради значително зголемен обем на работа, намалена ажурност или поради сложеност на предметите е доведено во прашање тековното работење на судот, но не повеќе од еднаш во текот на пет години. Во случај на временото упатување, платата на судијата не смее да биде намалена. По истекот на времето за кое судијата е упатен да работи во друг суд или друг специјализиран оддел задолжително се враќа на работа во судот, односно специјализираниот оддел од кој бил упатен.

(10) Временото упатување на судија од ставот (9) на овој член го врши Судскиот совет на Република Македонија со писмено образложена одлука и за тоа веднаш го известува претседателот на судот од кој се

упатува и претседателот на судот во кој времено се упатува судијата.

(11) Против одлуката од ставовите (4), (7) и (9) на овој член судијата може да вложи приговор во рок од три дена до општата седница на Врховниот суд на Република Македонија, кој е должен да одлучи по приговорот во рок од седум дена.

(12) Против одлуката на ставот (8) од овој член судијата може да вложи приговор во рок од три дена до Судскиот совет на Република Македонија, кој е должен да одлучи по приговорот во рок од седум дена. Одлуката на Судскиот совет на Република Македонија е конечна.

Член 40

Реорганизирање на суд

(1) Во случај на укинување или реорганизирање на суд (укинување на специјализиран оддел или префрлање на оддел од еден суд во друг), Судскиот совет на Република Македонија ќе го распореди судијата на тој суд во друг суд од ист или понизок степен, при што платата на судијата не смее да биде намалена.

(2) Во случај на распоредување од ставот (1) на овој член, судијата има право на приговор во рок од три дена до општата седница на Врховниот суд на Република Македонија, кој е должен да одлучи по приговорот во рок од седум дена од приемот на приговорот.⁴⁹

⁴⁷ Првичниот текст предвидуваше мислењето да се прибави од „седницата на судиите“, но со ЗИД ЗС (2010) се прецизираше дека тоа мора да биде општата седница на Врховниот суд на РМ.

⁴⁸ Ограничувањето на можноста за *судиско преместување* еднаш на пет години [и при „распоредување“ и при „времено упатување“] беше воведена со ЗИД ЗС (2019).

⁴⁹ Овој член беше изменет со ЗИД ЗС (2019), кога се изврши дополнување и модификација на првичниот член кој гласеше: „Во случај на укинување или реорганизирање на суд, Судскиот совет на Република Македонија ќе го распореди судијата на тој суд во друг суд во ист или понизок степен“.

1. ИЗБОР НА СУДИИ И СУДИИ-ПОРОТНИЦИ

Член 41

Надлежен орган за избор и разрешување на судии

(1) Судиите и претседателите на судовите ги избира и разрешува Судскиот совет на Република Македонија под услови и во постапка утврдени со закон.

(2) Изборот, односно разрешувањето на судиите и на претседателите на судовите, Судскиот совет на Република Македонија го објавува во „Службен весник на Република Македонија“ во рок од 15 дена од денот на извршениот избор, односно разрешување.

Член 42

Надлежен орган за избор и разрешување на судии-поротници

(1) Судиите-поротници ги избира и разрешува Судскиот совет на Република Македонија, под услови и во постапка определени со закон.

(2) За судија поротник може да биде избран полнолетен државјанин на Република Македонија со завршено најмалку средно образование, кој активно го владее македонскиот јазик, ужива углед за вршење на оваа функција и кој не е постар од 60 години.

(3) Судијата поротник за судење на малолетници се избира од редот на лица со искуство во воспитанието и образованието на млади.

(4) По изборот, судиите поротници задолжително посетуваат специјализирана обука организирана од Академијата за судии и јавни обвинители,⁵⁰ за што Академијата им издава потврда за завршена обука.

(5) Содржината, времетраењето и спроведувањето на обуката од ставот (4) на

овој член се утврдува во специјализирана програма за обука на судии-поротници од страна на Академијата за судии и јавни обвинители.⁵¹

Член 43

Антидискриминација и антинепотизам при изборот на судии

(1) При изборот на судии и судии-поротници не смее да се врши дискриминација во однос на полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичкото и верското уверување, имотната и општествената положба.

(2) При изборот на судии и судии-поротници, без да се нарушат критериумите пропишани со закон, ќе се обезбеди соодветна и правична застапеност на граѓаните што припаѓаат на сите заедници.

(3) За судија или судија-поротник не може да биде избрано лице кое со судијата или судијата-поротник во истиот суд е во сродство во права линија или во странична линија до трет степен или е негов брачен другар.

(4) За судија или судија поротник не може да биде избрано лице кое со член на

Судскиот совет на Република Македонија е во сродство во права линија или во странична линија до трет степен или е негов брачен другар.⁵²

Член 44

Оптимален број на судии и поротници

(1) Судскиот совет на Република Македонија е надлежен за утврдување на оптималниот број на судии и судии поротници по судови во Република Македонија.

⁵⁰ Види го и Законот за Академија за судии и јавни обвинители (Сл. весник на РМ – 20/2015 и 192/15, 231/15).

⁵¹ Првично, овој член го содржеше само ст.1. Но, подоцна, членов беше менуван и дополнуван два пати – со ЗИД ЗС (2010) и со ЗИД ЗС (мај 2018). Во

2010 година се предвиде задолжително полагање испит за завршена обука на поротниците, кој беше конститутивен услов за вршење на оваа функција, но беше укинат во 2018 год.

⁵² Последниот ст. 4 на чл. 43 беше воведен со ЗИД ЗС (2010).

(2) Оптималниот број на судии и судии поротници по судови во Република Македонија се определува со одлуки на Судскиот совет на Република Македонија, по прибавено мислење од општата седница на Врховниот суд на Република Македонија и мислење од седницата на судиите на соодветниот суд, врз основа на анализа и проекција за слободни судиски места и применувајќи го начелото на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците кои не се мнозинство во Република Македонија, согласно со Годишната програма за работа на Судскиот совет на Република Македонија.

(3) Одлуките од ставот (2) на овој член се објавуваат во „Службен весник на Република Македонија“.⁵³

Член 45

Општи услови за избор на судија

(1) За судија може да биде избрано лице кое ги исполнува следниве услови:

- да е државјанин на Република Македонија;
- активно да го владее македонскиот јазик;
- да е работоспособен и да има општа здравствена способност, што се докажува со лекарска потврда;⁵⁴

⁵³ Овој видоизменет текст на чл. 44 беше воведен со ЗИД ЗС (2019).

⁵⁴ Со ЗИД ЗС (2010) беше воведена обврска за здравствени прегледи на кандидати за судии, но таа беше укината со ЗИД ЗС (2019) и беше воведена само лекарска потврда како доказ.

⁵⁵ Првичниот текст на ал. 4 гласеше: „да има стекнато универзитетска диплома за дипломиран правник во Република Македонија или нострифицирана диплома од правен факултет од странство“. Подоцна, со ЗИД ЗС (2010), се вовдеа обврска за просечен успех од правни студии од најмалку осум, која започна да се применува од 1 јули 2013, но таа беше избришана со ЗИД ЗС (мај 2018). Оваа верзија на ал. 4 беше воведена со ЗИД ЗС (2019).

⁵⁶ Оваа верзија на ал. 6 на ст. 1 од чл. 45 беше воведена со ЗИД ЗС (мај 2018). Претходно, со ЗИД ЗС (2010) беа воведени, па избришани, построги критериуми за задолжително познавање англиски јазик од страна на судиите: „ - активно да познава еден од официјалните јазици на Европската унија, од кои задолжително англискиот јазик, што се докажува со еден од следниве меѓународно

- завршени правни студии со стекнати 300 ЕКТС или VII/1 степен на образование од областа на правните науки или нострифицирана диплома од правни студии во странство за стекнати 300 кредити;⁵⁵

- да има положено правосуден испит во Република Македонија;

- ~~активно~~ да познава еден од трите најчесто користени јазици на Европската Унија (англиски, француски или германски);⁵⁶

- во моментот на изборот, со правосилна пресуда, да не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење професија, дејност или должност за дело поврзано со вршење на правна професија или за друго кривично дело за кое е предвидена казна затвор од најмалку шест месеци;⁵⁷

- практична работа со компјутери; и

- да ужива углед, да поседува интегритет за вршење на судиската функција и да поседува социјални способности за вршење на судиската функција, за што се спроведуваат тестови за интегритет и психолошки тестови.⁵⁸

(2) Условот од ставот (1) алинеја 6 на овој член е потребен за прием на кандидат за судија за почетна обука во Академијата за

признати сертификати: 1) ТОЕФЕЛ (TOEFL) - најмалку 74 бода за електронско полагање преку компјутер, не постар од две години од денот на издавањето на сертификатот; 2) ИЕЛТС (IELTS) - најмалку 6 бода, не постар од две години од денот на издавањето на сертификатот; 3) ТОЛЕС (TOLES) - најмалку високо ниво (higher level); 4) ИЛЕК (ILEC) - положен со успех најмалку Б 2 (B 2) и 5) Кембриџ сертификат - најмалку Прв сертификат за англиски ФЦЕ - Б 2 (First Certificate of English FCE - B 2)“. Но, со ЗИД ЗС (2019) зборчето „активно“ беше избришано!? Инаку, исполнетоста на условот за познавање светски странски јазик и за просечен успех од студии не се применуваа за кандидатите за судии кои се примени и ја завриле почетната обука во Академијата за судии и јавни обвинители согласно со *Законот за Академија за судии и јавни обвинители* (Сл. весник на РМ - 88/2010) и за судиите кои беа избрани пред започнувањето на примената на ЗИД ЗС (2010).

⁵⁷ Оваа нова ал. 7 беше воведена со ЗИД ЗС (2019).

⁵⁸ Алинеите 6, 8 и 9 беа воведени со ЗИД ЗС (2010), а започнаа да се применуваат од 1 јули 2013 год.

судии и јавни обвинители и истиот се полага во рамките на приемниот испит во Академијата за судии и јавни обвинители.⁵⁹

(3) Потребните видови на здравствени прегледи, формата и содржината на психолошкиот тест и тестот за интегритет, нивото на практична работа со компјутери, како и рокот на важност на соодветните потврди ги уредува Судскиот совет на Република Македонија.⁶⁰

Член 45-а **Психолошки тест** **и тест за интегритет⁶¹**

(1) Психолошкиот тест кој го спроведува Судскиот совет на Република Македонија има за цел по пат на проверка на социјалните способности да ги афирмира

кандидатите за вршење на функцијата судија.

(2) Тестот за интегритет кој го спроведува Судскиот совет на Република Македонија се заснова врз постојните етички и професионални кодекси за вршење на функцијата судија и има за цел проверка на етичките и моралните вредности на кандидатот за вршење на функцијата судија и се состои од:

- тест кој се спроведува во писмена форма и анонимно, врз основа на стандардно утврдена листа на прашања; и

- прибирање на податоци и информации за етичките и моралните вредности на

кандидатот за вршење на функцијата судија, добиени на правно релевантен начин од 15 лица избрани по случаен избор од Судскиот совет на Република Македонија од листа на 50 предложени лица од кандидатот, со најмалку завршено четиригодишно средно образование кои го познаваат кандидатот најмалку три години и кои не можат да бидат роднини со кандидатот по крв во права и странична линија до четврти степен, посвоителот и посвоеникот и роднини по сватовство до втор степен.

(3) Судскиот совет на Република Македонија е должен при спроведувањето на психолошкиот тест и тестот за интегритет, да води сметка за заштита на личните податоци, угледот и достоинството на кандидатот, согласно со закон.

(4) За спроведувањето на психолошкиот тест и првиот дел на тестот за интегритет Судскиот совет на Република Македонија ангажира стручни лица од независна и целосно акредитирана професионална институција.⁶²

(5) Психолошкиот тест се спроведува врз основа на меѓународно признати психолошки тестови за вршењето на функцијата судија кои се применуваат во најмалку една од земјите членки на Европската унија и ОЕЦД.

Член 46 **Посебни услови за избор на судија⁶³**

биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку пет години судиски стаж со потврдени резултати во работата или осум години стаж на правни работи по положен правосуден испит; - за судија на Управниот суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку пет години во суд со потврдени резултати во работата, или осум години стаж по положен правосуден испит, на правни работи, или е универзитетски професор од областа на правото со научен степен доктор на правни науки; и - за судија на Врховниот суд на Република Македонија, може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку осум години судиски стаж со потврдени резултати во работата или 12 години работно искуство со потврдени резултати на правни работи по положен правосуден

⁵⁹ Овој ст. 2 на чл. 45 беше воведен со ЗИД ЗС (мај 2018).

⁶⁰ Овој став, кој првично беше ст.2, а потоа стана ст.3 на член 45, иницијално беше воведен со ЗИД ЗС (2010), а допрецизиран со ЗИД ЗС (2019)..

⁶¹ Овој нов член беше воведен со н со ЗИД ЗС (2010).

⁶² Новиот чл. 45-а беше воведен со ЗИД ЗС (2010).

⁶³ Овој е најчесто менуваниот член во Законот – изменет дури четири пати: во 2008, 2010, 2018 и 2019 година, со што драстично се снижија критериумите за избор на судии. Колку за споредба, првичниот текст од 2006 гласеше: „(1) Посебни услови за избор на судија се: - за судија на основен суд може да биде избрано лице кое ја завршило обуката во Академијата за обука на судии и јавни обвинители; - за судија на апелационен суд може да

(1) Посебни услови за избор на судија во основен суд, апелационен суд и во Врховен суд на Република Македонија се:

1. за судија на основен суд може да биде избрано лице кое ја завршило обуката во Академијата за судии и јавни обвинители утврдена со закон;⁶⁴

2. за судија на основен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат судиски стаж како судија во друг основен суд до моментот на пријавувањето за избор, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оценка, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија;

3. за судија на апелационен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест години непрекинат стаж како судија во основен суд, Управен или Виш управен суд до моментот на пријавување на изборот, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оценка, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија;

4. за судија на апелационен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат стаж како судија во друг апелационен суд до моментот на пријавување на изборот, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оценка, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија;

5. за судија на Врховен суд на Република Македонија може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест

години стаж како судија во апелационен суд до моментот на пријавување на изборот и кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оценка, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија.

(2) Посебни услови за избор на судија во Управниот суд и Вишиот управен суд се:

1. за судија на Управниот суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку четири години непрекинат судиски стаж како судија во основен суд до моментот на пријавувањето за избор, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оценка, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија;

2. за судија на Вишиот управен суд може да биде избрано лице кое има работно искуство од најмалку шест години непрекинат судиски стаж како судија во апелационен или во Управниот суд до моментот на пријавувањето за избор, кое од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со позитивна оценка, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија.

(3) Лице кое најмалку еден мандат било судија во меѓународен суд и кое ги исполнува условите од членот 45 од овој закон, може да биде избрано за судија во суд од сите степени.

испит. (2) За судија на Врховниот суд на Република Македонија може да биде избран и редовен или вонреден универзитетски професор кој предавал повеќе од десет години правен предмет сврзан со судската практика“.

⁶⁴ Оваа одредба започна да се применува од 1 јануари 2013 год, а одредбите за избор на апелациони и врховни судии – од 1 јули 2013. Согласно преодните и завршни одредби на ЗИД ЗС (2010), во периодот од 1 јануари 2012 до 1 јануари

2013 година, Судскиот совет на РМ – 50 % од утврдените слободни судиски места за основните судови ги пополнуваше со лица кои ги исполнуваат условите согласно со членот 45 од *Законот за судовите* (Сл. весник на РМ – 58/2006 и 35/2008), а кои не ја посетувале почетната обука во Академијата за судии и јавни обвинители и кои имаа работно искуство со потврдени резултати на правни работи по полагањето на правосудниот испит над три години.

Член 47

Претседател на суд⁶⁵

(1) Претседател на суд се избира од редот на судиите кои имаат најмалку шест години непрекинат судиски стаж во суд од ист или повисок степен, под услови и во постапка утврдени со закон, за време од четири години, со право на уште еден избор во суд од ист степен.⁶⁶

(2) За претседател на суд се избира судија кој од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценет со позитивна оценка, согласно со Законот за Судскиот совет на Република Македонија.⁶⁷

(3) Претседателот на судот има статус и функција на прв судија меѓу еднаквите на соодветниот суд.

(4) Кандидатот за претседател на суд кон пријавата и другите документи приложува програма за работа во текот на мандатот, со акциски план за спроведување на програмата која ~~задолжително содржи мерливи параметри и временски рамки за реализација на програмските цели по календарски години.~~⁶⁸

(5) Оглас за избор на претседател на суд, Судскиот совет на Република Македонија објавува два месеца пред истекот на мандатот на постојниот претседател на суд. Од пријавените кандидати кои ги исполнуваат потребните услови Судскиот совет на Република Македонија најдоцна два

месеца по распишувањето на огласот избира претседател на суд.⁶⁹

(6) Судскиот совет објавува нов оглас за избор на претседател на суд во рок од десет дена од денот кога на седница утврдил дека на огласот не се јавил ниту еден кандидат или ниту еден од пријавените кандидати не ги исполнуваат законските услови за избор.⁷⁰

(7) Претседателот на судот кој нема повторно да биде избран на истата функција продолжува да работи како судија во судот во кој претходно ја вршел судиската функција.

Член 48

Посебни услови за избор на судија-поротник

~~(1) За судија-поротник може да биде избран полнолетен државјанин на Република Македонија со завршено најмалку високо образование,⁷¹ кој активно го владее македонскиот јазик, ужива углед за вршење на оваа функција и кој не е постар од 64 години.~~⁷²

~~(2) Судијата поротник за судење на малолетници се избира од редот на лица со искуство во воспитанието и образованието на младите.~~⁷³

Член 49

Ограничен поротнички мандат

Судија-поротник се избира за време од четири години и може повторно да биде избран.

⁶⁵ Овој член беше менуван во три наврати: со ЗИД ЗС (2010), ЗИД ЗС (мај 2018) и ЗИД ЗС (2019).

⁶⁶ Шестгодишниот непрекинат судиски стаж како услов за избор на претседател беше додаден со ЗИД ЗС (2019).

⁶⁷ Овој нов ст. 2 беше воведен со ЗИД ЗС (2010), допрецизиран со ЗИД ЗС (мај 2018), а целосно изменет со ЗИД ЗС (2019). Впрочем, првичниот услов беше кандидатот за претседател на суд да добил „највисока оценка“, т.е. најголем број бодови“ vis-à-vis противкандидатите, во две последователни оценувања – но, сега овој критериум е намален само на „позитивна оценка“.

⁶⁸ Структурата на Програмата за работа на претседателот се прецизираше со ЗИД ЗС (мај 2018),

но подоцна, со ЗИД ЗС (2019) оваа одредба беше избришана и се воведо само дополнителен „Акциски план“ приложен во програмата.

⁶⁹ Овој нов ст. 5 беше додаден со ЗИД ЗС (2010).

⁷⁰ Овој нов ст. 6 беше додаден со ЗИД ЗС (2019).

⁷¹ Првично, за поротник, се бараше најмалку средно образование, но со ЗИД ЗС (2010) се воведо високо образование како посебен услов за избор во поротник, кое започна да се применува од 1 јануари 2016 год.

⁷² Првичната старосна граница беше максимум 60 години живот, но со ЗИД ЗС (2010) таа беше зголемена на 64 години.

⁷³ Целиот чл. 48 беше избришан со ЗИД ЗС (мај 2018).

Член 50
Свечена изјава

(1) Пред стапувањето на должност судијата и судијата-поротник дава свечена изјава, која гласи: „Изјавувам и се колнам дека во вршењето на судиската функција ќе ги почитувам Уставот на Република Македонија, законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија, дека ќе судам законито, чесно, совесно, независно и одговорно, и дека ќе ги заштитувам слободите и правата на човекот и граѓанинот“.

(2) Кога дава свечена изјава судијата носи тога. Судијата свечената изјава ја дава поединечно пред Судскиот совет на Република Македонија.

(3) Судиите-поротници свечената изјава ја даваат пред претседателот на судот во кој се избрани.

(4) Судијата и судијата-поротник свечената изјава ја даваат на македонски јазик и ја потпишуваат на македонски јазик и на неговото кирилско писмо.

(5) При избор на судија и судија-поротник во судот кој се наоѓа на подрачје на единица на локална самоуправа каде што најмалку 20% од граѓаните зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик, судијата и судијата-поротник припадник на таа заедница, свечаната изјава ја даваат на македонски јазик, а ја потпишуваат на македонски јазик и неговото кирилско писмо и на јазикот и писмото на таа заедница.

(6) Примерок од свечената изјава му се дава на новоизбраниот судија и судијата-поротник.

IV. ПРАВА, ОБВРСКИ И ИМУНИТЕТ

Член 51
Здруженија на судии

Судиите можат да основаат здруженија заради остварување на своите права и интереси, унапредување на професионалното усовршување и заради заштита на независноста и самостојноста на судиската функција.

Член 52
Инкомпатибилност на судиската функција

(1) Судиската функција е неспојлива со функцијата пратеник, односно член на совет на општина односно градот Скопје и со функциите во државните органи, општината и градот Скопје, освен во случаи предвидени со закон.

(2) Судијата не може да врши каква и да е друга јавна функција или професија, освен функција определена со закон, а која не е во спротивност со нивната независност и самостојност во вршење на судиската функција.

(3) Судијата не може да биде член на управен или надзорен одбор на трговско друштво или друго правно лице кое е основано заради стекнување на добивка.

(4) Судијата може да држи предавања на Академијата за судии и јавни обвинители и на високообразовна институција и да учествува во научни проекти.⁷⁴

(5) Судијата за периодот додека предава како предавач во Академијата за судии и јавни обвинители, може да ја извршува судиската функција во намален обем, согласно со закон.⁷⁵

⁷⁴ Оваа пократка верзија на ст. 4 од чл. 52 беше воведена со ЗИД ЗС (2019). Претходната верзија гласеше: „Судијата може да биде едукатор или да држи предавања на Академијата за обука на судии и

јавни обвинители и на високообразовна институција и да учествува во определени научни проекти“.

⁷⁵ Овој нов ст. 5 на чл. 52 беше воведен со ЗИД ЗС (2019).

(6) Судијата не смее својата функција и угледот на судот да ги користи за остварување на свои приватни интереси.⁷⁶

(7) Судијата не смее да членува и да врши политичка функција во политичка партија или да остварува партиска и политичка активност.

Член 53

Мирување на судиската функција

(1) Ако судијата е именуван или избран за член на Судскиот совет на Република Македонија, судија на меѓународен суд, судија на Уставен суд, Јавен обвинител на Република Македонија, директор или заменик директор на Академијата за судии и јавни обвинители, судиската функција му мирува за времето додека ја врши должноста за која е именуван, односно избран.⁷⁷

(2) По истекот на мандатот за кој е именуван, судијата има право да се врати во судот од кој заминал на вршење на другата должност.

Член 54

Стручно судиско усовршување

Судијата има право и обврска на постојано стручно усовршување за време на траење на судиската функција согласно со закон.

Член 55

Судиска легитимација

(1) Судијата има судска легитимација, која ја издава и одзема Судскиот совет на

Република Македонија.

(2) Судскиот совет на Република Македонија со акт ги пропишува формата и

содржината на образецот на судската легитимација, начинот на нејзиното издавање и одземање.

Член 56

Посебни судиски права

(1) Посебни права на судијата во вршењето на судиската функција се:

~~- да може да влегува и да има слободен премин на станиците, аеродромите, пристаништата, само со покажување на судската легитимација;~~

~~- да има право на службена дозвола за носење оружје и набавка на соодветна муниција;~~

~~- бесплатно да го употребува јавниот, сувоземниот или езерскиот сообраќај на судското подрачје во кое се извршува судиската функција, во случаите на службена потреба и во случајот од членот 39 на овој закон;⁷⁸~~

~~- да има посебна заштита на неговата личност, на семејството и имотот, по негово барање или по барање на претседателот на судот до полицијата во местото на живеење, секогаш кога за тоа постојат сериозни причини за неговата безбедност.~~

~~- да има службена патна исправа.⁷⁹~~

~~(2) За посебните права од ставот (1) алинеи 1, 2 и 3 на овој член, поблиски прописи донесува Министерството за правда.⁸⁰~~

(2) Посебните права од ставот (1) алинеја 1 се однесуваат и за судија во пензија.

⁷⁶ Овој текст на поранешниот ст. 5, а сегашен ст. 6 од чл. 52 беше воведен со ЗИД ЗС (мај 2018). Претходната верзија на овој став гласеше: „За вршење на активности во високообразовна институција согласност дава Судскиот совет на Република Македонија“.

⁷⁷ Оваа проширена верзија на ст. 1 на чл. 53 беше воведена со ЗИД ЗС (2019). Претходната пократка верзија гласеше: „Ако судијата е именуван или избран за член на Судскиот совет на Република Македонија или за судија на меѓународен суд, судија

на Уставен суд или директор на Академијата за обука на судии и јавни обвинители, судиската функција му мирува за времето додека ја врши должноста за која е именуван, односно избран“.

⁷⁸ Алинеите 1, 2 и 3 од ст. 1 на овој член беа избришани со ЗИД ЗС (2010).

⁷⁹ Поранешната ал. 5, односно подоцнежна ал. 2 од ст. 1 на овој член беше избришана со ЗИД ЗС (2019).

⁸⁰ Ставот 2 на овој член беше избришани со ЗИД ЗС (2010).

Член 57 **Судиска тога**

(1) Судијата кога суди е должен да носи посебна судиска облека (ТОГА) со која се издвојува од другите учесници во постапката.

(2) Актот за изгледот и условите под кои се носи судиската облека од ставот (1) на овој член го донесува министерот за правда.

Член 58 **Забрана за примање подароци**

Судијата во врска со вршењето на судиската функција не смее да прима подароци или да користи други погодности и олеснувања во вршењето на судиската функција.

Член 59 **Права од работен однос**

Судиите ги уживаат сите права од работен однос што им припаѓаат според закон.

Член 60 **Плати на судии**

(1) Висината на платата на судијата се утврдува во зависност од:

- видот на судот;
- специјализираниот судски оддел (видот на предмети по кои постапува);
- внатрешните должности во судот (претседател на: суд, оддел, одделение и совет);
- судискиот стаж;
- научно-стручните звања и специјализација; и
- постигнатите резултати во вршењето на судиската функција.

(2) Судиската плата во време на траење на судиската функција не смее да се намали, освен во случаи определени со закон.

(3) Висината на судиската плата се определува на начин што на судијата му

⁸¹ Види го посебниот Закон за плати на судии (Сл. весник на РМ – 110/2007 и 103/08, 161/08, 153/09, 97/10, 67/10, 135/11, 231/15, 248/18) како lex specialis.

обезбедува заштита од притисоци и влијанија при неговото постапување и одлучување.

(4) Платите и другите надоместоци на судиите се уредуваат со закон.⁸¹

Член 61 **Надомест на трошоци во врска со работата**

(1) Кога судијата, по потреба на службата, времено е упатен судиската функција да ја врши надвор од местото на живеење, има право на надоместок за зголемени трошоци за неговото домување или надоместок на трошоци за превоз.

(2) Судијата има право на надоместок за селидбени трошоци во случај од ставот (1) на овој член за него или за неговото семејство, како и на надоместок во случаите кога е избран или распореден во друг суд.

~~(3) Министерот за правда со подзаконски акт ја утврдува висината и начинот на исплата на надоместоците од ставовите (1) и (2) на овој член.~~⁸²

Член 62 **Право на службен стан**

(1) Судијата кој нема сопствен стан во седиштето на судот, има право на користење на соодветен службен стан.

(2) До остварувањето на правото од ставот (1) на овој член, судијата има право на надоместок на реални патни трошоци.

Член 63 **Надлежен орган за одлучување по судиското барање**

За правата од членовите 61 и 62 на овој закон по барање на судијата, одлучува Судскиот совет на Република Македонија, а

⁸² Ставот 3 на овој член е избришан со ЗИД ЗС (2010).

средствата се обезбедуваат од Судскиот буџет.⁸³

Член 64

Надоместоци на судиите-поротници

(1) Судиите-поротници имаат право на надоместок за вршење на работите на судија-поротник.

(2) Министерот за правда донесува поблиски прописи за надоместоците на судиите-поротници.

Член 65

Судски имунитет

(1) Судиите во вршењето на судиската функција уживаат имунитет.

(2) Судија не може да биде повикан на кривична одговорност за искажано мислење и одлучување при донесувањето на судската одлука.

(3) Судија не може да биде притворен без одобрување на Судскиот совет на Република Македонија, освен ако е затечен во вршење на кривично дело за кое е пропишана казна затвор во траење од најмалку пет години.

(4) За одземање на имунитетот на судиите одлучува Судскиот совет на Република Македонија.

(5) Постапката за одлучување за одземање на имунитетот на судијата е итна.

Член 66

Поротнички имунитет

Судија-поротник не може да биде повикан на одговорност за искажано мислење и одлучување при донесувањето на судските одлуки.

⁸³ Овој член беше преформулиран со ЗИД ЗС (2019), а во првичната верзија надлежен да одлучува беше Судскиот буџетски совет.

⁸⁴ Прецртаниов текст беше избришан со ЗИД ЗС (2010), кога всушност беше дополнет и ст. 1 од овој член, односно од факултативно, суспензијата, т.е. оддалечувањето на судијата за кој е поведена кривична постапка за тешко кривично дело стана

Член 67

Оддалечување од судиската функција

(1) Судијата се оддалечува од вршењето на судиската функција за време додека се наоѓа во притвор или додека трае постапката за кривично дело за кое е пропишана казна затвор од најмалку пет години.

(2) Судијата може да биде оддалечен од вршењето на судиската функција ~~за време додека трае истрагата за кривично дело, или~~⁸⁴ кога е поведена ~~дисциплинска постапка или постапка за негово разрешување~~⁸⁵ постапка за утврдување на одговорност согласно закон и кога постојат оправдани причини за оддалечување од вршење на функцијата утврдени во закон.

(3) Одлука за оддалечување на судијата од судиската функција во случајот од ставовите (1) и (2) на овој член донесува Судскиот совет на Република Македонија.

Член 68

Постапка против судија

(1) Секој има право да поднесе писмена претставка до претседателот на судот заради недолично или непримерно однесување на судијата во службените односи со странките ~~кои се спротивни на Етичкиот кодекс~~ и да добие одговор на истата.⁸⁶

(2) Претставките во врска со вршењето на судиската функција мораат да бидат разгледувани брзо и правично и без јавност на постапката од страна на органите до кои се поднесени.

(3) Судијата против кого е поднесена претставката ~~има право на одговор~~⁸⁷ дава одговор во рок определен со закон.

задолжително. Инаку, ст. 2 беше изменет и со ЗИД ЗС (мај 2018) и со ЗИД ЗС (2019).

⁸⁵ Прецртаниов текст беше избришан со ЗИД ЗС (мај 2018), а со ЗИД ЗС (2019) беше дополнет ст. 2.

⁸⁶ Овој нов ст. 1 на чл. 68 беше додаден со ЗИД ЗС (мај 2018), а прецртаниот текст беше избришан со ЗИД ЗС (2019).

⁸⁷ Прецртаниов текст беше избришан со ЗИД ЗС (2010), при што беше дополнет ст. 3.

Член 69

Неможност за оштета од судија

Против судија или судија-поротник не може да се води постапка за надоместок на штета или друга постапка од страна на странка која е незадоволна од одлуката на судијата.

Член 70

Право на регрес од разрешен судија

(1) За штета што судијата или судијата-поротник во вршењето на функцијата ќе им ја причини на граѓани или на правни лица со незаконита работа е одговорна Република Македонија.

(2) Кога заради сторената штета од ставот (1) на овој член судијата е разрешен, Република Македонија по пат на тужба ќе бара од разрешениот судија враќање на износот на исплатената штета од ставот (1) на овој член, во висина што ќе ја утврди судот, согласно со закон.⁸⁸

(3) По разрешувањето на судија кој има причинето штета на граѓани или на правни лица со незаконита работа, Судскиот совет на Република Македонија во рок од осум дена од правосилноста на одлуката за разрешување го известува Државното правобранителство заради преземање на мерките од ставот (2) на овој член, во рамките на неговите надлежности утврдени со закон.⁸⁹

Член 71

Судиска стипендија

(1) Судска стипендија по пат на конкурс се доделува на судија за постдипломски студии на право и за специјалистички студии на

право во државата, или во странство, односно за стручно оспособување на некое друго стручно подрачје кое е поврзано со судиската работа, а не може да се оствари во рамките на Академијата за обука на судии и јавни обвинители.⁹⁰

(2) Одлуката од ставот (1) на овој член ја донесува Судскиот совет на Република Македонија, водејќи пред сè сметка за резултатите од работењето на судијата и неговата специјализација во одредена област.⁹¹

(2) Средствата за судска стипендија се обезбедуваат од Судскиот буџет.

Член 72

Судска ферија

(1) Годишните одмори во судовите траат од 15 јули до 15 август.⁹²

(2) За време на годишните одмори во судовите од прв степен се извршуваат само нужни работи, и тоа: истраги и судења во кривични предмети кога обвинетиот е во притвор и во кривични предмети на странките кои не живеат во Република Македонија; предмети за примена на времени мерки; менична тужба; спорови за објавување на исправка на објавена информација; прекршочни предмети од итна природа; вонпарнични и извршни предмети во врска со воспитувањето и заштитата на децата и обврски по предметите за издршка што произлегуваат од закон; регистрации на политички партии; вонпарнични предмети за задржување на лица во здравствена установа; попис на имотот на оставителот,

⁸⁸ Оваа верзија на ст. 2 беше воведена со ЗИД ЗС (2010). Првичниот текст гласеше: „Кога штетата од ставот (1) на овој член е сторена со груба и неопростива повреда на законот, поради која се поведува постапка за разрешување, Република Македонија по пат на тужба може да бара од судијата враќање на износот на исплатената штета од ставот (1) во висина што ќе ја утврди судот согласно со начелото на правичност“.

⁸⁹ Ст. 3 беше додаден со ЗИД ЗС (2010).

⁹⁰ Ставот 1 беше изменет со ЗИД ЗС (мај 2018), кога се прецизираше точниот назив на Академијата; како и со ЗИД ЗС (2019) кога се воведо конкурсот за доделување на стучна судиска стипендија за дообразување и дошколување.

⁹¹ Ставот 2 беше воведен со ЗИД ЗС (2019).

⁹² Порано, т.н. судска ферија, односно колективниот годишен одмор на судството траеше месец и пол [од 15 јули до 1 септември во тековната година], но со ЗИД ЗС (2010) таа беше намалена на еден месец [од 15 јули до 15 август].

составување на тестаменти, прием на поднесоци и други работи што се врзани со законски преклузивни рокови.

(3) За време на годишните одмори, во апелационите судови се постапува по жалби на одлуките по предметите од ставот (2) на овој член, и по предмети по кои се суди на нејавни седници.

(4) Освен за работите од ставовите (2) и (3) на овој член, времето од ставот (1) на овој член се смета за време кога судот не работи.

(5) Судијата има право на годишен одмор во траење од 26 работни дена,

V. ПРЕСТАНОК, РАЗРЕШУВАЊЕ И ОСНОВИ ЗА ОДГОВОРНОСТ⁹³

1. ПРЕСТАНОК НА СУДИСКАТА ФУНКЦИЈА

Член 73

Престанок на функцијата

(1) На судијата му престанува судиската функција, ако:

- тоа сам го побара;
- трајно ја загуби способноста за вршење на судиската функција, што го утврдува Судскиот совет на Република Македонија;
- ги исполнил условите за старосна пензија, со можност за продолжување на мандатот

⁹³ Првичниот наслов на Глава V гласеше: „ПРЕСТАНОК И РАЗРЕШУВАЊЕ ОД СУДИСКА ФУНКЦИЈА“. Новиов наслов е воведен со ЗИД ЗС (2019) кога се воведоа и поголеми промени во делот на разрешувањето и дисциплинската одговорност на судиите.

⁹⁴ Оваа нова верзија на ал. 3, која ја регулираше старосната пензија на судиите, беше додадена со ЗИД ЗС (2010) кога просто гласеше: „со навршување на 64 години старост“ [!]; додека, пак, оваа најнова попрецизна верзија беше вметната со ЗИД ЗС (2019). Судиите кои согласно со *Законот за судовите* (Сл. весник на РМ – 58/2006 и 35/08, 150/10, 83/18, 198/18), во 2019 година, по влегувањето во сила на ЗИД ЗС (2019), ќе ги исполнат условите за старосна пензија, односно ќе навршат 64 години старост, имаат право да поднесат писмена изјава за продолжување на мандатот, согласно со одредбите

согласно со прописите за работните односи;⁹⁴

- настапат условите од членот 52 ставови (1) и (7) од овој закон, освен кога судиската функција мирува под услови утврдени со закон;⁹⁵

- биде избран или именуван на друга јавна функција, освен кога судиската функција мирува под услови утврдени со закон; и

- е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеца.

(2) Судскиот совет на Република Македонија најдоцна во рок од десет дена од денот на дознавањето за настапување на случаите од ставот (1) на овој член, утврдува престанок на судиската функција со што на судијата му престанува и правото на плата.⁹⁶

(3) Судот кој ја донел правосилната одлука од ставот (1) алинеја (5) на овој член е должен веднаш по правосилноста на одлуката писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија и претседателот на судот каде судијата ја врши судиската функција.⁹⁷

2. РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИЈА

Член 74

Разрешување од функцијата⁹⁸

од чл. 26, ст. 1 од овој закон, во рок од 30 дена од денот на неговото влегување во сила.

⁹⁵ Оваа нова верзија на ал.4, која се однесуваше на инкомпатибилноста, а која упатува на чл. 52, беше донесена со ЗИД ЗС (2019).

⁹⁶ Оваа нова променета верзија на ст. 2 беше воведена со ЗИД ЗС (2019). Првичниот текст не предвидуваше рок за одлучување, а престанокот на правото на плата беше регулирано во поранешниот ст. 3 – кој сега е споен со новиот ст. 2.

⁹⁷ Оваа нова верзија на ст. 3 беше воведена со ЗИД ЗС (2019).

⁹⁸ Овој член е менуван два пати: прв пат, несуштински, со ЗИД ЗС (мај 2018) кога само се допрецизираше дека денот на разрешување е, всушност, „денот на правосилност на одлуката“; и вторпат – со ЗИД ЗС (2019) кога се воведоа суштинска

(1) Судијата се разрешува од судиската функција:

- поради потешка дисциплинска повреда што го прави недостоен за вршење на судиската функција пропишана со закон; и
- поради нестручно и несовесно вршење на судиската функција под услови утврдени со закон.

(2) Одлука за разрешување на судијата донесува Судскиот совет на Република Македонија.

(3) Судијата се разрешува од судиската функција согласно со основите предвидени во ставот (1) на овој член, ако:

- повредата е сторена со намера или очигледна небрежност по вина на судијата без оправдани причини; и

- повредата предизвикала тешки последици.

(4) Во случај на полесен облик на повреда на основите од ставот (1) на овој член, на судијата може да му биде изречена дисциплинска мерка.

(5) Со денот на правосилност на одлуката за разрешување на судијата од страна на Судскиот совет на Република Македонија според основите од ставот (1) на овој член на судијата му престанува правото на плата.

3. ПОТЕШКА ДИСЦИПЛИНСКА ПОВРЕДА⁹⁹

Член 75

Тешка дисциплинска повреда¹⁰⁰

интервенција во текстот, односно се вметнаа новите ст. 3 и ст. 4.

⁹⁹ Порано, под нумерацијата 3 беше регулирано „Нестручно и несовесно вршење на функцијата“, но со ЗИД ЗС (2019) се случи непромислена инверзија на чл. 75 и чл. 76, па истите си ги заменија редоследните места, со што се наруши номотехничката структура на законскиот текст.

¹⁰⁰ Првичниот пократок текст на поранешниот чл. 76 [сегашен чл. 75], кој се однесува на *потешка дисциплинска повреда*, гласеше: „Потешка дисциплинска повреда за која се поведува постапка за дисциплинска одговорност на судија за разрешување, се смета: 1) потешка повреда на јавниот ред и мир со која се нарушува неговиот углед и угледот на судот; 2) потешка повреда на правата на странките и на другите учесници во постапката со што се нарушува угледот на судот и судиската функција; и 3) повреда на начелото на недискриминација по кој било основ“. Подоцна, со ЗИД ЗС (2010) се додаде нова, четврта, точка која гласеше: „4) непостигање на очекуваните резултати во работата повеќе од осум месеци без оправдани причини што го утврдува Судскиот совет на Република Македонија преку бројот на решени предмети во однос на ориентациониот број на предмети што треба да ги реши судијата месечно утврден со одлука на Судскиот совет на Република Македонија“. Но, со ЗИД ЗС (мај 2018) се воведоа сосема нов чл. 76 [сегашен чл. 75] кој гласеше: „(1) Потешка дисциплинска повреда за која се поведува постапка за утврдување на одговорност на судија како основ за разрешување се смета: 1) членување во политичка партија [член 52 став (5)]; 2) оневозможување на вршење надзор над судиската работа од страна на повисокиот суд; 3)

искористување на својата функција и угледот на судот за остварување на свои приватни интереси; 4) потешка повреда на јавниот ред и мир со која се нарушува угледот на судот и неговиот углед утврдена со правосилна судска одлука; 5) постигнување на незадоволителна оценка во две редовни последователни оценувања од страна на Судскиот совет на Република Македонија што се смета за нестручно и несовесно вршење на судиската функција; 6) вршење на друга јавна функција, работа или дејност која не е спојлива со вршењето на судиската функција; 7) примање подароци и други користи во врска со судиската работа; 8) при одлучувањето не ги применува ставовите изразени во конечните пресуди на Европскиот суд за човекови права; и 9) изнесува (открива) доверливи информации кои ги сознал постапувајќи по предметите или вршејќи ја судиската функција.

(2) За дисциплинската повреда од ставот (1) точки 1), 3), 4), 6), 7), 8) и 9) на овој член претседателот на судот е должен во рок од осум дена од денот на осознавање на сторената повреда, но не подолго од три месеци од сторената повреда е должен писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија.

(3) За дисциплинската повреда од ставот (1) точка 4) на овој член претседателот на судот каде е донесена правосилната одлука е должен веднаш по правосилност на одлуката писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија и претседателот на судот каде судијата ја врши судиската функција“. Конечната погоренаведена верзија на сегашниот чл. 75 [поранешен чл. 76] е воведена со ЗИД ЗС (2019).

(1) Потешка дисциплинска повреда, за која се поведува постапка за утврдување на одговорност на судија, се смета:

1) потешка повреда на јавниот ред и мир и други посериозни форми на недолично однесување со која се нарушува угледот на судот и неговиот углед;

2) грубо влијание и мешање во вршењето на судиската функција на друг судија;

3) ако одбие да поднесе изјава за имотна состојба и интереси согласно со закон или ако податоците содржани во изјавата во голема мера се неистинити; или

4) очигледно прекршување на правилата за изземање во ситуации во кои судијата знаел или требало да знае за постоење на некоја од основите за изземање предвидени со закон.

(2) За дисциплинската повреда од ставот (1) на овој член, претседателот на судот во рок од осум дена од денот на осознавање на сторената повреда, но не подолго од три месеци од сторената повреда е должен

писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија.

(3) Во случаите на дисциплинската повреда од ставот (1) точка 1) на овој член, кога била донесена правосилна судска одлука, судот кој ја донел одлуката е должен веднаш по правосилноста на одлуката писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија и претседателот на судот каде судијата ја врши судиската функција.

(4) Постапка за утврдување на одговорност на судија во случајот од ставот (1) точка 1) на овој член може да се покрене и кога не е претходно донесена правосилна судска одлука.

4. НЕСТРУЧНО И НЕСОВЕСНО ВРШЕЊЕ НА СУДИСКАТА ФУНКЦИЈА¹⁰¹

Член 76

Нестручно и несовесно работење¹⁰²

¹⁰¹ Како што веќе споменавме, порано под нумерацијата 4 беше регулирана „Потешка дисциплинска повреда“, но со ЗИД ЗС (2019) се случи непромислена инверзија на чл. 75 и чл. 76, па истите си ги заменија редоследните места, со што се наруши номотехничката структура на законскиот текст.

¹⁰² Првичниот текст на поранешниот чл. 75 [сегашен чл. 76], кој се однесува на *нестручно и несовесно работење*, гласеше: „Под нестручно и несовесно вршење на судиската функција се подразбира незадоволителна стручност или несовесност на судијата што влијае на квалитетот и ажурноста во работењето, и тоа: - доколку две години по ред Судскиот совет на Република Македонија оцени дека судијата покажува незадоволителни резултати, особено преку ненавремено донесување на судските одлуки, неефикасно и неажурно водење на судската постапка, број на потврдени, преиначени и укинати судски одлуки; - несовесно, ненавремено или немарно вршење на судската функција во водењето на судската постапка по одделни предмети; - пристрасно водење на судската постапка особено во однос на еднаквиот третман на странките; - постапување со предметите спротивно на начелото за судење во разумен рок, односно одолжување на судската постапка без постоење на законски основ; - неовластено издавање на класифицирани информации; - јавно изнесување на информации и

податоци за судски предмети за кои не е правосилно одлучено; - намерно повредување на правилата за правично судење; - злоупотребување на положбата или пречекорување на службените овластувања; - повреда на прописите или на друг начин нарушување на независноста на судиите при судење; и - грубо повредување на правилата на Судскиот кодекс со кој се нарушува угледот на судиската функција“. Со ЗИД ЗС (2010) се воведоа измени во алинејата 1 [„- ако во текот на една календарска година Судскиот совет на Република Македонија утврдил неефикасно и неажурно водење на судската постапка по вина на судијата, кога судијата по негова вина во повеќе од пет предмети ги пречекорил законските рокови за преземање на процесните дејствија, законските рокови за донесување, објавување или изготвување на судските одлуки, или ако во текот на една календарска година повеќе од 20% од вкупниот број на решени предмети му се укинати или повеќе од 30% од вкупниот број на решени предмети му се преиначени“] и се додаде нова алинеја 11 [„- ако е донесена одлука од страна на Европскиот суд за човекови права со која е утврдена повреда на правото на правично судење согласно со членот 6 од Европската конвенција за човекови права или е донесена одлука на Врховниот суд на Република Македонија со која е утврдена повреда на правото за судење во разумен рок, како резултат на постапување на судија“]. Подоцна, со

(1) Под нестручно и несовесно вршење на судиската функција се подразбира незадоволителна стручност или несовесност на судијата што влијае на квалитетот и ажурноста во работењето и тоа, ако:

1) во две последователни оценувања не ги исполнува критериумите за успешност во работењето, по вина на судијата без оправдани причини, за што е оценет со две негативни оценки, а согласно со постапката утврдена со Законот за Судскиот совет на Република Македонија;

2) е осуден со правосилна судска пресуда на казна пониска од предвидената во членот 73 став (1) алинеја 5 од овој закон, а која е директен резултат на постапување во вршење на судиската функција, намерно или со свесна небрежност;

3) неовластено издава класифицирани информации, односно изнесува информации и податоци за судски предмети со што се повредува обврската за заштита на тајноста на постапката утврдена со закон и кога јавноста е исклучена согласно со закон;

4) без оправдани причини не ги закажува рочиштата во предметите кои му се доделени во работа или на друг начин ја одолговлекува постапката;

5) не го зема предметот во работа заради што настапува застареност на кривично гонење или застареност на извршување на кривична санкција за кривично дело;

6) земе во работа предмет кој не му е распределен преку автоматизираниот компјутерски систем за управување со судски предмети во судовите;

7) намерно и неоправдано направи крупна професионална грешка, при што различното толкување на правото и фактите не може да претставува основ за утврдување на одговорност на судијата.

(2) За случаите од ставот (1) на овој член, претседателот на судот во рок од осум дена од денот на осознавање на сторената повреда, но не подолго од шест месеци од сторената повреда е должен писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија.

(3) За дисциплинската повреда од ставот (1) точка 2) на овој член судот кој ја донел правосилната одлука е должен веднаш по правосилноста на одлуката писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија и претседателот на судот каде судијата ја врши судиската функција.“

Член 77

Лесна дисциплинска повреда¹⁰³

ЗИД ЗС (мај 2018) истите овие алинеи 1 и 11 беа скусени и гласеа: „- ако во две редовни последователни оценувања не ги исполнува критериумите за успешност во работењето, по вина на судијата без оправдани причини, за што е оценет со две негативни оценки, а согласно со постапката утврдена со Законот за Судски совет на Република Македонија“ и „- ако е донесена пресуда од страна на Европскиот суд за човекови права во која е утврдена повреда од членовите 5 и 6 од Европската конвенција за човекови права“.

¹⁰³ Првичниот поопширен текст на поранешниот чл. 77, подоцна дополнет и со ЗИД ЗС (2010), кој се однесуваше на *полесна дисциплинска повреда*, гласеше: „Како дисциплинска повреда за која се поведува дисциплинска постапка за утврдување на дисциплинска одговорност на судија за која ~~може да~~ ќе се изрече дисциплинска мерка се смета: 1) кршење на определениот редослед за постапување

по предметите; 2) оневозможување на вршење надзор над судиската работа од страна на повисокиот суд; 3) непристојно и недостойно однесување на јавни места; 4) неносење судска тога; 5) примање подароци и други користи во врска со судиската работа; 6) партиски и политички активности (член 52 став (6)); 7) вршење на друга јавна функција, работа или дејност која не е спојлива со вршењето на судиската функција (член 52 ставови (1), (2) и (3)); 8) предизвикување на потешко нарушување на односите во судот кои значително влијаат врз вршењето на судиската функција; 9) неисполнување на менторски задолженија и стручно оспособување на соработниците; 10) потешка повреда на правата за отсуство од работа; 11) неисполнување на должноста за ~~стручно образование~~ континуирана обука; и 12) ~~непостигање на очекувани резултати во работата повеќе од осум месеца еднопосредно без оправдани~~

(1) Како дисциплинска повреда за која се поведува постапка за утврдување на одговорност на судија за која ќе се изрече дисциплинска мерка се смета:

1) полесна повреда на јавниот ред и мир или друга полесна форма на недолично однесување со кое се нарушува угледот на судот и неговиот углед;

2) искористување на својата функција и угледот на судот за остварување на свои приватни интереси;

3) неисполнување на менторски задолженија;

4) повреда на правилата за отсуство од работа;

5) непосетување на задолжителните обуки; или

6) неносење судска тога за време на судењата.

(2) За дисциплинската повреда од ставот (1) на овој член претседателот на судот е должен во рок од осум дена од денот на осознавање на сторената повреда, но не подолго од шест месеци од сторената

~~причини~~ не ја пријави или ја прикрие имотната состојба или промената на имотната состојба согласно со закон или не поднесе изјава за интереси согласно со закон“. Со ЗИД ЗС (мај 2018) текстот на овој член се измени и гласеше: „(1) Како дисциплинска повреда за која се поведува постапка за утврдување на одговорност на судија за која ќе се изрече дисциплинска мерка се смета: 1) повредување на правилата на кодексот на судска етика со кој се нарушува угледот на судиската функција; 2) предизвикување на потешко нарушување на односите во судот кои значително влијаат врз вршењето на судиската функција; 3) неисполнување на менторски задолженија и стручно оспособување на соработниците; 4) повреда на правата за отсуство од работа; 5) неисполнување на должноста за континуирана обука; 6) неносење судска тога; и 7) без оправдана причина не ги закажува рочиштата во предметите кои му се доделени во работа или на друг начин ја оддолговлекува постапката или не го зема предметот во работа заради што настапува застареност на кривичното гонење или застареност на извршувањето на кривичната санкција за кривично дело. (2) За дисциплинската повреда од

повреда, писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија.

(3) Дисциплинска мерка се изрекува на судија во случаите од ставот (1) на овој член, ако:

- дисциплинската повреда е сторена со намера или очигледна небрежност по вина на судијата без оправдани причини; и

- дисциплинската повреда предизвикала тешки последици.

5. Дисциплински мерки

Член 78

Дисциплински мерки¹⁰⁴

(1) За утврдена одговорност на судија, Советот може да изрече една од следниве дисциплински мерки:

- писмена опомена;

- јавен укор;

- намалување на платата во висина од 15% до 30% од месечната плата на судија во траење од еден до шест месеци.

ставот (1) на овој член претседателот на судот е должен во рок од осум дена од денот на осознавање на сторената повреда, но не подолго од три месеци од сторената повреда писмено да го извести Судскиот совет на Република Македонија“.

¹⁰⁴ Првичниот пократок текст на поранешниот чл. 78 гласеше: „За утврдена дисциплинска повреда на судија, Советот може да изрече една од следниве дисциплински мерки: - писмена опомена; - јавен укор; и - намалување на платата во висина од 15 % до 30 % од месечната плата на судија во траење од еден до шест месеца“. Подоцна, со ЗИД ЗС (мај 2008) се вовеле уште една мерка – како нова ал. 3: „- упатување на дополнителни часови стручна обука во Академијата за судии и јавни обвинители од најмалку три часа во период од три месеци“, и се додаде нов ст. 2 [„Ако на судијата со правосилна одлука му е изречена дисциплинска мерка упатување на стручна обука или намалување на плата во висина од 15% до 30% од месечната плата, судијата не може да биде избран во повисок суд, за член на Судскиот совет или директор на Академијата за судии и јавни обвинители, за времето додека трае мерката“].

(2) Ако на судијата со правосилна одлука му е изречена дисциплинска мерка намалување на плата во висина од 15% до 30% од месечната плата, судијата не може да биде избран во повисок суд, за член на Судскиот совет, предложен за судија во меѓународен суд, директор или заменик директор на Академијата за судии и јавни обвинители, за времето додека трае дисциплинската мерка.

(3) При утврдувањето на дисциплинската одговорност, определувањето и изрекувањето на дисциплинските мерки задолжително се земаат предвид тежината на повредата, степенот на одговорност, околностите под кои е сторена повредата и однесувањето на судијата, последиците од сторената повреда, како и претходно изречените дисциплински мерки.

Член 79

Разрешување на претседател на суд

(1) Претседател на суд се разрешува од функција претседател, кога Судскиот совет на Република Македонија во постапка ќе утврди исполнување на некои од следниве основи:

- пречекорување и повреда на законски овластувања;¹⁰⁵
- незаконско и ненаменско располагање со финансиските средства на судот;
- ~~неизвршување или ненавремено извршување на работите на судската управа;~~¹⁰⁶

¹⁰⁵ Првичниот текст на оваа ал. 1 гласеше: „злоупотреба на положбата и пречекорување на службените овластувања“, а оваа најнова верзија беше воведена со ЗИД ЗС (2019).

¹⁰⁶ Прецртаната ал. 3 беше избришана со ЗИД ЗС (2019).

¹⁰⁷ Прецртаната ал. 5 беше избришана со ЗИД ЗС (2019).

¹⁰⁸ Првичната верзија на ал. 6 гласеше: „повреда на правилата во врска со распределба на предметите“, а истата беше променета со ЗИД ЗС (мај 2018).

¹⁰⁹ Оваа нова ал. 7 беше додадена со ЗИД ЗС (мај 2018), а дополнета со ЗИД ЗС (2019).

- влијаење врз независноста на судиите во врска со одлучувањето по одделни предмети;

- ~~предизвикува потешко нарушување на односите во судот кои значително влијаат врз работењето на судот;~~¹⁰⁷

- неприменување на одредбите во врска со управувањето и распределбата на судските предмети;¹⁰⁸

- повреда на одредбите за донесување и измена на Годишниот распоред на судии;¹⁰⁹

- ~~неисполнување на програмата за работа;~~¹¹⁰

- ~~ако како претседател на суд од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценет со негативна оценка, согласно со закон;~~¹¹¹ и

- ако претседателот на судот не го извести Судскиот совет на Република Македонија за сторена потешка дисциплинска повреда од членовите 75, 76 и 77 од овој закон од страна на судија во судот во кој е претседател, доколку настанувањето на повредата му било познато, а непријавувањето е заради прикривање на истата;¹¹²

- оневозможува вршење на надзор во судот согласно со закон;¹¹³ и

- ~~не поднесе предлог за поведување на постапка за утврдување на одговорност на судија согласно со закон, а знаел или бил должен да знае за постоење на законските причини.~~¹¹⁴

(2) Најдоцна до 1 март во тековната година претседателот на судот е должен до Судскиот совет на Република Македонија да достави извештај за реализацијата на

¹¹⁰ Прецртаната ал. 8 беше избришана со ЗИД ЗС (2019).

¹¹¹ Прецртаната ал. 9, која беше воведена со ЗИД ЗС (2010), беше избришана со ЗИД ЗС (2019).

¹¹² Новата ал. 10 [а сега алинеја 6] беше воведена со ЗИД ЗС (2010), но изменета и дополнета со ЗИД ЗС (2019).

¹¹³ Двете нови ал. 11 и ал. 12 беа воведени со ЗИД ЗС (мај 2018).

¹¹⁴ Прецртаната последна ал. 12, која беше воведена со ЗИД ЗС (мај 2018), беше избришана со ЗИД ЗС (2019).

програмата за работа за претходната календарска година од ставот (1) алинеја 7 на овој член.¹¹⁵

(3) Во случај на полесен облик на повреда на основот од ставот (1) на овој член на претседателот на судот може да му биде изречена дисциплинска мерка.

Член 80

Престанок на поротничката функција

(1) На судијата-поротник му престанува функцијата:

- 1) ако тоа сам го побара;
- 2) ако трајно ја загуби способноста за вршење на должноста судија- поротник;
- 3) ако е осуден за кривично дело на казна затвор од најмалку шест месеца;
- 4) ако неуредно или несовесно ја врши должноста на судија-поротник; и
- 5) со навршување на 60 години старост.

(2) Постапката за престанок на функцијата на судијата-поротник ја води Судскиот совет на Република Македонија по предлог на претседателот на судот.

Член 81

Неповикување на судија-поротник

Кога против судијата-поротник се спроведува истрага или е поведена постапка за престанок на функцијата, претседателот на судот нема да го повика да ја врши функцијата судија-поротник.

VI. ПРАВОСУДНА УПРАВА

Член 82

Ресорно министерство

(1) Работите на правосудната управа ги врши Министерството за правда.

(2) За вршење на работите на правосудната управа, Министерството за

правда комуницира со претседателот на соодветниот суд.

Член 83

Делокруг на правосудната управа и Комисија за поплаки

(1) Во делокругот на правосудната управа спаѓа обезбедувањето општи услови за вршење на судската власт, а посебно: подготвување на закони и други прописи од областа на организацијата и работењето на судовите и постапката пред судовите, донесување на судски деловник, грижа за континуираната обука на судиите и судската служба, обезбедување материјални, финансиски, безбедносни, просторни и други услови за работа на судовите, вршење на работите од меѓународната правна помош, извршување на казните изречени за казниви дела, прибирање статистички и други податоци за работата на судовите, надзор над ажурното вршење на работите во судот и спроведување на судскиот деловник, надзор над спроведувањето на прописите за судски депозити и гаранции, испитување на претставките и поплаките на граѓаните за работата на судовите кои се однесуваат на одолжување на судската постапка или на работата на судските служби, како и други управни задачи и работи определени со закон.

(2) За испитување на претставките и поплаките на граѓаните за работата на судовите кои се однесуваат на одолжување на судската постапка министерот за правда формира комисија составена од два претставника од Министерството за правда и еден претставник определен од Врховниот суд на Република Македонија, за што изготвува извештај.

(3) Извештајот од ставот (2) на овој член комисијата го изготвува и го доставува до Министерството за правда во рок од 30 дена

¹¹⁵ Ставот 2 на овој член беше воведен со ЗИД ЗС (2010).

од денот на приемот на претставката или поплаката, а Министерството за правда најдоцна во рок од три дена од приемот на извештајот го доставува до Судскиот совет на Република Македонија.

(4) Начинот за спроведување на испитувањето на претставките и поплаките на граѓаните за работата на судовите кои се однесуваат на одолжување на судската постапка се уредува со подзаконски акт што го донесува Владата на Република Македонија по предлог на министерот за правда.¹¹⁶

Член 84

Судски деловник и Комисија за надзор

(1) Министерот за правда донесува Судски деловник, по претходно позитивно мислење на општата седница на Врховниот суд на Република Македонија.¹¹⁷

(2) Со Судскиот деловник се уредува внатрешната организација на судовите, начинот на работењето на судовите, водењето на евиденции за предметите, како и водење на уписниците и други книги, постапувањето со списите, обрасците, работата по меѓународната правна помош и постапувањето по претставките, повикувањето и распоредувањето на судиите-поротници, поставувањето на постојаните судски преведувачи, толкувачи и вешти лица, водење статистика и евиденција и стручното усовршување на кадрите, правилата за посебните ознаки на судските возила, информатичкиот систем во судовите, аудиовизуелно снимање на расправа, како и други прашања од значење за работата на судовите.¹¹⁸

(3) Надзор над примената на одредбите од Судскиот деловник врши Министерството за правда, без притоа да се наруши самостојноста и независноста на судската

функција, согласно со Планот за надзор кој го донесува министерот за правда најдоцна во декември во тековната година за следната календарска година.¹¹⁹

(4) Надзорот од ставот (3) на овој член го врши комисија формирана од министерот за правда составена од двајца претставници од Министерството за правда, дипломирани правници со најмалку 10 години стаж на правни работи по полагање на правосудниот испит и двајца информатичари обучени за функционалноста и начинот на работа на автоматизираниот компјутерски систем за управување со судските предмети.

(5) За извршениот надзор комисијата од ставот (4) на овој член изготвува извештај за констатираната состојба и предлог-мерки за отстранување на утврдени неправилности. Примерок од извештајот се доставува до судот, непосредно повисокиот суд, Врховниот суд на Република Македонија и до Судскиот совет на Република Македонија.

(6) Министерот за правда може кога ќе оцени за потребно во комисијата да вклучи и надворешни експерти за проверка на функционалноста на автоматизираниот компјутерски систем за управување со предметите во судовите.¹²⁰

Член 85

Именик на судски преведувачи

(1) Министерот за правда со решение поставува судски преведувачи и води именик.

(2) Услови што треба да ги исполнува кандидатот за поставување судски преведувач се:

- да има државјанство на Република Македонија;
- активно да го владее македонскиот јазик;
- да има високо образование;

¹¹⁶ Ставовите 2, 3 и 4 беа воведени со ЗИД ЗС (2010).

¹¹⁷ Ставот 1 беше дополнет со ЗИД ЗС (мај 2018), при што се прецизираше дека мислењето мора да биде „позитивно“.

¹¹⁸ Ставот 2 беше дополнет со ЗИД ЗС (2010).

¹¹⁹ Ставот 3 беше дополнет со ЗИД ЗС (мај 2018).

¹²⁰ Ставовите 4, 5 и 6 беа додадени со ЗИД ЗС (мај 2018).

- да има уверение за активно владеење на странскиот јазик; и
- да има живеалиште, односно престојувалиште на подрачјето на судот за коешто бара да биде поставен за судски преведувач.

Член 86

Евиденции на судска полиција, преведувачи, толкувачи и вештаци

(1) Министерството за правда води ~~Судски изборен именик, води~~¹²¹ евиденција за судската полиција, за судските преведувачи и толкувачи и за вешти лица.

(2) Евиденцијата од ставот (1) на овој член содржи податоци за името и презимето, датумот и местото на раѓање, националноста, местото на живеење, образованието, видот на образованието, стручниот назив, познавањето странски јазици, како и други податоци определени со закон.

(3) Податоците од ставот (2) на овој член судовите му ги доставуваат на Министерството за правда на начин пропишан од министерот за правда и со нив се постапува согласно со прописите за заштита на личните податоци.¹²²

(4) Министерството за правда е корисник на статистичките податоци во базите на податоци од информатичките системи во судството.¹²³

Член 87

Право на увид и исправка на личните податоци

Лицето чии податоци се запишани во евиденцијата има право да бара увид во

податоците што се однесуваат на него и да бара исправка ако тие не се точни.

Член 87-а

Совет за информатичко-комуникациска технологија¹²⁴

(1) Се основа Совет за координирање на информатичко-комуникациска технологија во правосудните органи (во натамошниот текст: Советот за ИКТ) како оперативно стручно тело составен од претставници на правосудните органи.

(2) Советот за ИКТ дава предлог за утврдување на приоритети на политиките и координација на правосудните органи во работењето на системот на информатичко-комуникациската технологија.

(3) Министерството за правда дава административно-техничка поддршка на работењето на Советот за ИКТ.

(4) Министерството за правда е корисник на статистичките податоци во базите на податоци од информатичкиот систем во правосудството.

(5) Министерот за правда со подзаконски акт го определува составот и начинот на работа на Советот за ИКТ.

(6) На членовите на Советот за ИКТ им следи месечен паричен надоместок во износ од една третина од просечната нето-плата во Република Македонија, за што министерот за правда донесува решение.

¹²¹ Прецртаниот текст беше избришан со ЗИД ЗС (мај 2018).

¹²² Ставот 3 беше дополнет со ЗИД ЗС (мај 2018)

¹²³ Ставот 4 беше изменет со ЗИД ЗС (мај 2018). Претходната верзија гласеше: „Податоците запишани во евиденцијата можат да се користат само за спроведување на овој закон, како и законите со кои се утврдуваат правата, должностите и одговорностите на судиите и другите вработени во

судот и со нив се постапува согласно со прописите за заштита на личните податоци“.

¹²⁴ Овој нов чл. 87-а беше воведен со ЗИД ЗС (2019). Правосудните органи ќе ги назначат своите претставници во Советот за ИКТ во рок од еден месец од денот на влегувањето во сила на ЗИД ЗС (2019), а конститутивната седница на Советот за ИКТ ќе се одржи во рок од два месеца од денот на влегувањето во сила на ЗИД ЗС (2019).

VII. СУДСКА УПРАВА

Член 88

Претседатели на суд, одделение, оддел и совет и нивни заменици

(1) Претседателот на судот го претставува судот, ја организира работата и презема мерки заради навремено и уредно вршење на работите во судот.

(2) Претседателот на судот ја обезбедува примената на Судскиот деловник.

(3) Претседателот на судот го утврдува распоредот на работите во судот по претходно прибавено мислење од седницата на судиите и општата седница на Врховниот суд.

(4) Претседателот на судот го заменува судија што тој ќе го определи со годишниот распоред за работа кој во последната година е оценет со највисока позитивна оцена и во однос на останатите судии има добиено најголем број бодови.¹²⁵

(5) Со годишниот распоред за работа од редот на судиите се определуваат претседатели на специјализирани судски одделенија и нивни заменици, и претседатели на судски оддели и судски совети.

Член 89

Вршител на должноста претседател на суд

Во случај на разрешување или престанок на мандатот на претседателот на судот, до избор на нов претседател на судот, Судскиот совет на Република Македонија

од редот на судиите во судот определува вршител на должноста претседател на судот кој во последната година е оценет со највисока позитивна оцена и во однос на

¹²⁵ Ставот 4 беше изменет со ЗИД ЗС (2010). Првичната верзија гласеше: „Со годишниот распоред за работа од редот на судиите се определува заменик на претседателот на судот“.

¹²⁶ Членот 89 е изменет и дополнет со ЗИД ЗС (2010). Првичната негова верзија гласеше: „Во случај

останатите судии има добиено најголем број бодови.¹²⁶

Член 90

Заеднички судски служби

За вршење на определени управни, финансиски, оперативни, манипулативни и помошни работи и задачи за повеќе судови во исто место можат да се основаат заеднички служби или да се определат работници кои ќе вршат заеднички работи и задачи.

Член 91

Специјализирани судски оддели

(1) Во судовите во кои се основаат специјализирани судски оддели се распоредуваат судиите според нивната специјализација во правната област.

(2) Со работата на специјализираниот судски оддел раководи претседателот на одделот.

(3) На седницата на специјализираниот судски оддел се разгледуваат прашања од интерес за работата на сите совети, односно судии што се во состав на одделот, особено во однос на примената на законите во соодветни области, уедначување на судската практика и унапредување на методот на работата.

(4) Седница на специјализиран судски оддел свикуваат претседателите на одделите по своја иницијатива или по барање на судиите на одделот или на претседателот на судот кога ќе се утврди дека особено во примената на законот постои неусогласеност меѓу одделни совети во одделот.

на престанок на мандатот на претседателот на судот, до избор на нов претседател на судот функцијата вршител на должноста претседател на суд ќе ја врши заменикот на претседателот на судот“.

Член 92

Општа седница на судиите

(1) Седницата на судиите ја сочинуваат сите судии во судот.

(2) На седница на судиите се разгледуваат прашања од општо значење за работата на судот, се утврдува програма за работа и се дава мислење за годишниот распоред за работата на судиите и се разгледува годишниот извештај за работата на судот и на Судскиот совет.

(3) Претседателот на судот може на седницата на судиите да покани и судии-поротници кога се разгледуваат прашања што се однесуваат на учеството на судиите-поротници во судењето.

Член 93

Службени легитимации

(1) На судските службеници во судот, претседателот на судот им издава службени легитимации.

(2) Министерот за правда со правилник ги пропишува формата и содржината на образецот и начинот за издавање и одземање на службена легитимација од ставот (1) на овој член.

Член 94

Службена тајна

(1) Судиите, судиите-поротници, вишите судски советници, самостојни судски советници, судски советници, стручни соработници, судски приправници, судските вешти лица, толкувачите, преведувачите и другите лица кои учествуваат во постапката и надвор од неа, должни се да ја чуваат од неовластено откривање класифицираната информација со соодветен степен на тајност утврдена согласно со закон, без оглед како ја дознале.

(2) Обврската за чување на класифицираната информација од

неовластено откривање трае согласно со закон.

Член 95

Ослободување од обврската за чување тајна

(1) Претседателот на судот може судијата или другите лица од членот 94 став (1) на овој закон да ги ослободи од обврската за чување на класифицирана информација со соодветен степен на тајност, утврдена согласно со закон.

(2) За ослободување од обврската за чување на класифицирана информација со соодветен степен на заштита, за претседателот на судот од понизок степен одлука донесува претседателот на непосредно повисокиот суд, а за претседателот на Врховниот суд на Република Македонија општата седница на тој суд, согласно со закон.

Член 96

Судски дежурства

(1) Поради природата на работата во судовите се организираат дежурства за ефикасно извршување на судиската функција.

(2) Распоредот и времетраењето на дежурствата ги донесува претседателот на судот за секој месец. За извршеното дежурство се плаќа надоместок. Со акт на министерот за правда се утврдува висината на надоместокот за дежурствата.

Член 97

Односи со јавноста

(1) Информации за јавноста преку средствата за јавно информирање за работата на судот, како и информации за текот на постапката по конкретен предмет, дава претседателот на судот или ~~судија~~ ~~не~~ ~~негово~~ ~~овластување~~¹²⁷ одговорно лице за односи со јавноста.

¹²⁷ Ставот 1 беше изменет со ЗИД ЗС (2010), кога за прв пат се воведоа т.н. судски портпароли.

(2) Во судовите задолжително се формира канцеларија за односи со јавноста.¹²⁸

(3) Претседателот на судот и судијата од ставот (1) на овој член даваат информации за јавноста водејќи сметка со тоа да не се наруши угледот, честа и достоинството на личноста и ако тоа не е на штета на независноста и самостојноста на судот.

(4) Во секој суд на јавно и видно место секојдневно се објавуваат податоци за бројот на предметот, судијата, датумот, часот и судницата во која се води расправата.

(5) Секој суд најмалку еднаш годишно јавно ја информира јавноста за резултатите од работата на судот и судиите.

(6) Странките и другите учесници во постапката што е во тек не смеат да даваат информации и оцена за текот, водењето и исходот на постапката, доколку судот забранил да се даваат такви информации.

РАБОТА НА СУДОТ ВО УСЛОВИ НА ШТРАЈК

Член 98

Итни и нужни работи за време на штрајк

(1) За време на штрајк на службениците во судот се извршуваат работите во врска со закажаните расправи и рочишта, односно со јавните седници за донесување и доставување на сите одлуки во законскиот рок, како и се врши прием на писмени поднесоци.¹²⁹

(2) Во постапките за кои со закон е утврдено дека се итни, односно за работите кои според закон ~~и според природата на~~

~~работите~~ се нужни, судот е должен да работи и за време на штрајк.¹³⁰

VIII. СУДСКИ ИНФОРМАТИЧКИ СИСТЕМ

Член 99

Центар за информатичка технологија и служби за информатика

(1) Во Врховниот суд на Република Македонија се формира Центар за информатичка технологија надлежен за техничко управување со автоматизираниот компјутерски систем за управување со судските предмети, судскиот поратал и базите на податоци кои произлегуваат од работата на судовите.¹³¹

(2) Претседателот на Врховниот суд на Република Македонија е одговорен за функционирање на автоматизираниот компјутерски систем за управување со судските предмети во судовите.

(3) Во Врховниот суд на Република Македонија се формира работно тело за стандардизација на постапките при користење на автоматизираниот компјутерски систем за управување со судски предмети во судовите во состав од еден судија на Врховен суд на Република Македонија, по еден судија од секој апелационен суд, еден судија од Управниот суд, еден судија на Виш управен суд, еден судија од основен суд, администраторот на Врховниот суд на Република Македонија и тројца информатичари од судовите.¹³²

¹²⁸ Ставот 2 беше воведен со ЗИД ЗС (2010).

¹²⁹ Ставот 1 беше дополнет со ЗИД ЗС (2019), кога се вовеле должноста за работа на судската архива/писарница за време на штрајк.

¹³⁰ Потцртаниот текст од ст. 2 на овој член, како премногу арбитражен, беше укинат со *Одлуката на Уставниот суд на РМ бр. 74/2008 (10.IX.2008)*, по иницијатива поднесена од страна на покојниот Стамен Филипов од Скопје. Тие беа оценети како спротивни на чл. 8, ст.1, ал. 3 и 4, чл. 38 и чл. 51 од *Уставот на РМ (1991)* – со образложение дека УРМ

не дозволува прашањата за штрајка да се регулираат со подзаконски акт, туку само со закон и со колективен договор.

¹³¹ Ставот 1 беше дополнет со ЗИД ЗС (мај 2018) и со ЗИД ЗС (2019), а претходниот назив на овој центар беше „Центар за информатика со база на податоци за Судскиот информатички систем“.

¹³² Работното тело за стандардизација на постапките во судовите треба да се формира во рок од три месеци од влегувањето во сила на ЗИД ЗС (2019).

(4) Судовите имаат служби за информатика, како посебни организациони единици.

(5) Донесените правосилни одлуки судовите задолжително ги објавуваат на веб страницата на судот во рок од седум дена од денот на правосилноста, на начин утврден со закон.¹³³

(6) Со центарот, односно службата за информатика раководи претседателот на судот или од него определен судија.

(7) Судските информатичари задолжително стручно се едуцираат преку Академијата за судии и јавни обвинители.¹³⁴

~~(6) Министерството за правда обезбедува поставување, одржување и функционирање на информатичкиот систем врз единствената методолошка и технолошка основа.¹³⁵~~

~~(7) Во Министерството за правда се воспоставува единствен информатички центар со база на податоци за сите правосудни органи.¹³⁶~~

(8) Претседателот на Врховниот суд на Република Македонија со подзаконски акт го

определува начинот на функционирање на информатичкиот систем во сите судови, по претходна согласност од општата седница на Врховниот суд на Република Македонија.¹³⁷

IX. СУДСКА СТРУЧНА СЛУЖБА¹³⁸

Член 100

Судска служба

Судската служба ја сочинуваат судските службеници, лица вработени во судовите кои вршат технички и помошни работи и судска полиција.¹³⁹

Член 101

Посебни закони

Статусот, правата, должностите, одговорностите на судската служба, системот на плати и надоместоци на плати на судската служба,¹⁴⁰ како и управувањето со судските предмети¹⁴¹ се уредуваат со закон.¹⁴²

¹³³ Овој нов ст. 3 за прв пат беше воведен со ЗИД ЗС (2010) и гласеше: „Судовите се должни донесените одлуки во рок од два дена од денот на изготвувањето и потпишувањето да ги објават на веб страницата на судот, на начин утврден со закон“ – но, со ЗИД ЗС (2019) тој стана ст. 5 и беше дополнителен, со што ја доби горенаведената верзија.

¹³⁴ Овој нов ст. 5 беше воведен со ЗИС ЗС (мај 2018).

¹³⁵ Овој став беше избришан со ЗИД ЗС (2019).

¹³⁶ Овој став беше избришан со ЗИД ЗС (мај 2018).

¹³⁷ Овој став беше изменет со ЗИД ЗС (2019), а првично овој подзаконски акт го носеше министерот за правда.

¹³⁸ Зборчето „стручна“ од Главата IX беше избришано со ЗИД ЗС (2010), со што остана само „Судска служба“.

¹³⁹ Овој текст на чл. 100 беше воведен со ЗИД ЗС (2010). Првичниот текст на овој член гласеше: „(1) Судот кој има повеќе од седум судии има секретар. (2) Секретарот на судот раководи со судската стручна служба и е одговорен за остварување и вршење на стручните и административно техничките работи во судот. (3) Секретарот на судот му помага на претседателот на судот во вршењето на работите од судската управа. (4) Секретар може да биде дипломиран правник кој ги исполнува општите

услови определени со закон за засновање на работен однос во орган на државната управа, способност за вршење на задачи од раководен карактер и организаторски способности, со положен правосуден испит и со најмалку пет години работно искуство по полагањето на правосудниот испит за секретар на основен суд, осум години за секретар на апелационен и на Управниот суд на Македонија. (5) Врховниот суд на Република Македонија и Управниот суд имаат генерален секретар. Генералниот секретар може да биде лице кое ги исполнува условите од ставот (4) на овој член со најмалку осум години работа на правни работи по полагањето на правосудниот испит“.

¹⁴⁰ Тоа е Законот за судска служба (Сл. весник на РМ – 43/2014 и 33/15, 98/15, 6/16, 198/18, 248/18).

¹⁴¹ Тоа е Законот за управување со движењето на предметите во судовите (Сл. весник на РМ – 171/2010).

¹⁴² Овој текст на чл. 101 беше воведен со ЗИД ЗС (2010). Првичниот текст на овој член гласеше: „(1) Во судовите во зависност од обемот на работа на судот се вработуваат определен број виши судски советници, самостојни судски советници, судски советници, стручни соработници, судски приправници, така што секој судија има најмалку

Член 102

Законски начела

Судската служба работите утврдени со закон ги извршува согласно со начелата на законитост, професионалност, одговорност, ефикасност, економичност и транспарентност.¹⁴³

Член 103

Ефикасно и законито остварување на уставните слободи и права

Судските службеници во рамките на својата надлежност се должни да им обезбедат на граѓаните ефикасно и законито остварување на нивните уставни слободи, права и интереси во постапките пред судовите.¹⁴⁴

Член 104

Судски советник

~~Судски советник во суд може да биде дипломиран правник кој ги исполнува општите услови определени со закон за засновање работен однос во орган на државната управа и има најмалку две години стаж по положениот правосуден испит.¹⁴⁵~~

еден судски службеник од наведените звања. (2) Во судовите се вработуваат определен број работници за вршење на стручни, административни, технички и други работи во зависност од обемот на работата и потребите на судот. (3) При вработувањето на лицата од ставовите (1) и (2) на овој член, без да се нарушат критериумите пропишани со закон, ќе се обезбеди соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници“.

¹⁴³ Овој текст на чл. 102 беше воведен со ЗИД ЗС (2010). Првичниот текст на овој член гласеше: „(1) Виш судски советник во основен суд може да биде дипломиран правник кој ги исполнува општите услови определени со закон за засновање работен однос во орган на државната управа, со положен правосуден испит и со најмалку пет години работа на правни работи по полагањето на правосудниот испит. (2) Виш судски советник во апелационен суд и Управниот суд може да биде дипломиран правник кој ги исполнува условите од ставот (1) на овој член со најмалку осум години работа на правни работи по полагањето на правосудниот испит. (3) Во Врховниот суд на Република Македонија виш судски советник може да биде дипломиран правник кој ги

Член 105

Стручен соработник

~~Стручен соработник може да биде дипломиран правник кој ги исполнува општите услови определени со закон за засновање работен однос во орган на државната управа со положен правосуден испит.¹⁴⁶~~

Член 106

Судски приправник

~~(1) Судски приправник може да биде дипломиран правник кој ги исполнува општите услови определени со закон за засновање работен однос во орган на државната управа.~~

~~(2) Судските приправници се вработуваат во судовите од прв степен и се распоредуваат на вршење работи и задачи заради стекнување на практиката во сите области на судската работа.~~

~~(3) По положениот правосуден испит судскиот приправник се распоредува на вршење работи на стручен соработник, според актот за систематизација.~~

~~(4) На судскиот приправник кој по истекот на приправничкиот стаж, во рок од две~~

исполнува условите од ставот (1) на овој член со најмалку десет години работа на правни работи по полагањето на правосудниот испит“.

¹⁴⁴ Овој текст на чл. 103 беше воведен со ЗИД ЗС (2010). Првичниот текст на овој член гласеше: „(1) Самостоен судски советник во основен суд може да биде дипломиран правник кој ги исполнува општите услови определени со закон за засновање работен однос во орган на државната управа, со положен правосуден испит и со најмалку три години работа на правни работи по полагањето на правосудниот испит. (2) Самостоен судски советник во апелационен и Управниот суд може да биде лице дипломиран правник кој ги исполнува условите од ставот (1) на овој член со најмалку шест години работа на правни работи по полагањето на правосудниот испит. (3) Во Врховниот суд на Република Македонија самостоен судски советник може да биде лице дипломиран правник кој ги исполнува условите од ставот (1) на овој член со најмалку осум години работа на правни работи по полагањето на правосудниот испит“.

¹⁴⁵ Чл. 104 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

¹⁴⁶ Чл. 105 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

години не го положи правосудниот испит му престанува својството на приправник во судот.¹⁴⁷

Член 107

Број и задачи на судските службеници

~~Одлука за бројот и за работните задачи на вишите судски советници, самостојните судски советници, судските советници, стручните соработници, судските приправници и другите работници донесува претседателот на судот врз основа на критериумите утврдени од Судскиот буџетски совет.~~¹⁴⁸

X. СРЕДСТВА ЗА РАБОТА

Член 108

Судски буџет

Средствата за работа на судовите се обезбедуваат со Судскиот буџет, како посебен дел на Буџетот на Република Македонија, означен со „Судска власт“.¹⁴⁹

Член 109

Плати и надоместоци

(1) Висината на платите и другите надоместоци на судиите во судовите се определуваат со закон.

(2) Висината на платите и другите надоместоци на судските службеници и другите вработени во судовите се определуваат со закон и со колективен договор.

(3) Платите и другите надоместоци, како и оружјето, опремата и униформата на припадниците на судската полиција се

обезбедуваат од средствата на Буџетот на Република Македонија означен со „Судска власт“.

XI. СУДСКА ПОЛИЦИЈА

Член 110

Надлежности на судската полиција

Обезбедувањето на објектите, имотот, лицата и одржувањето на редот во судот го врши судската полиција.

Член 111

Неповредливост на судскиот простор

(1) Полицијата не може да влезе во судскиот простор.

(2) Полицијата може да влезе и да се задржи во судскиот простор само кога приведува или обезбедува лице. Полицијата ќе се задржи во судскиот простор по барање на судијата за време кое е неопходно за обезбедување на лицето.

(3) Полицијата може да влезе во судскиот простор на повик на претседателот на судот или судија во случај на негово отсуство, заради спречување на кривично дело или кога тоа неодложно е потребно заради спречување на општа опасност.

Член 112

Законска уреденост

Надлежностите на судската полиција, правата и обврските, вработувањето, дисциплинската одговорност на припадниците на судската полиција и други прашања од надлежност на судската полиција се уредуваат со закон.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Чл. 106 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

¹⁴⁸ Чл. 107 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

¹⁴⁹ Види го и *Законот за судски буџет* (Сл. весник на РМ – 60/2003 и 37/06, 103/08, 145/10).

¹⁵⁰ Овој текст на чл. 112 беше воведен со ЗИД ЗС (2010), а неговата примена започна со отпочнувањето на примената на одредбите од

Законот за зменување и дополнување на Законот за судска служба, како *lex specialis*. Првичниот текст на овој член гласеше: „(1) За вршење на работите од судската полиција може да биде примено лице кое, покрај општите услови за засновање на работен однос, треба да ги исполнува и следниве услови: 1) да не е постаро од 25 години, ако првпат се

Член 113

Командир и заменик командир на судската полиција

~~(1) Во судовите со судската полиција раководи претседателот на судот.~~

~~(2) Со судската полиција непосредно командува командир на судската полиција кој постапува според насоките и упатствата на претседателот на судот, и тој има заменик.~~

~~(3) Командир, односно заменик командир на судска полиција може да биде лице кое, покрај условите од членот 112 на овој закон, ги исполнува и следниве услови:~~

~~— да има VII степен соодветно високо образование; и~~

~~— да има најмалку една година работно искуство како припадник на судска полиција.~~

~~(4) Командирот, односно заменик командирот на судска полиција ги назначува претседателот на судот од редот на припадниците на судската полиција.¹⁵¹~~

Член 114

Полициска униформа

Припадниците на судската полиција носат пропишана униформа со ознака на звањето и со други посебни ознаки и се вооружени согласно со прописите за вршењето на службата.¹⁵²

Член 115

Употреба на огнено оружје

~~(1) При вршење на службени работи, припадниците на судската полиција можат да употребат огнено оружје во судот и околу судот, во следниве случаи:~~

~~1) да го заштитат животот на присутните во судот;~~

~~2) да спречат бегство на лице затечено во вршење на кривично дело кое се гони по службена должност и ако постојат основи на сомнение дека ќе употреби огнено оружје во судот и околу судот;~~

~~3) да одбијат од себе непосреден противправен напад со кој се загрозува нивниот живот; и~~

~~4) да одбијат напад на судот.~~

~~(2) Во случаите од ставот (1) на овој член, припадниците на судската полиција ќе употребат огнено оружје само ако со употреба на физичка сила, гумена палка или други средства на присилба не можат да ја обезбедат службената работа.¹⁵³~~

Член 116

Исклучување на одговорноста

~~Ако средствата за присилба и огнено оружје се употребени во границите на овластувањето, исклучена е одговорноста на припадникот на судската полиција што го употребил средството или огненото оружје.¹⁵⁴~~

Член 117

Додатоци на плата и надоместоци

~~(1) Поради видот, природата и сложеноста на работите и задачите што се извршуваат од припадниците на судската полиција, износот на средствата наменети за плата за тие работни задачи се зголемуваат до 20%.~~

~~(2) На припадниците на судската полиција им се исплаќа надоместок за ноќна работа и прекувремена работа согласно со закон и колективен договор.¹⁵⁵~~

вработува; 2) да е физички и психички способно за вршење на работите од судската полиција; и 3) да има завршено најмалку IV степен на стручна подготовка. (2) Проверката на условите за примање и примањето на работа го врши Министерството за правда и притоа, без да се нарушат критериумите пропишани со закон, ќе се обезбеди соодветна и правична застапеност на граѓаните што припаѓаат

на сите заедници. (3) Министерот за правда со одлука го утврдува бројот на лицата за вршење на работи на судската полиција во секој суд“.

¹⁵¹ Чл. 113 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

¹⁵² Чл. 114 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

¹⁵³ Чл. 115 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

¹⁵⁴ Чл. 116 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

¹⁵⁵ Чл. 117 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

Член 118

Подзаконски прописи

~~(1) Владата на Република Македонија донесува прописи за вооружувањето и опремата на судската полиција, за звањата и условите за стекнување на звањата, ознаките за звањата и униформата.~~

~~(2) Се овластува министерот за правда да ги донесе прописите за:~~

~~— правилата на вршење на работите на судската полиција;~~

~~— употребата на огнено оружје, гумена палка и други средства на присилба;~~

~~— времето на траење на облеката, чевлите и посебно личната опрема;~~

~~— психофизичките способности што треба да ги поседуваат лицата кои се примаат на работа; и~~

~~— материјалното работење со предметите на вооружувањето и посебната лична опрема и внатрешните односи во судската полиција.¹⁵⁶~~

XII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 119

Прераспределба на судии

(1) Судиите избрани пред влегувањето во сила на овој закон, продолжуваат со вршењето на судиската функција.

(2) Судскиот совет на Република Македонија најдоцна во рок од 30 дена од денот на примената на овој закон, ќе донесе одлука за бројот на судиите во основниот суд Скопје I – Скопје и основниот суд Скопје II – Скопје.

(3) Прераспоредувањето на судиите во судовите од ставот (2) на овој член ќе го изврши Судскиот совет на Република Македонија најдоцна во рок од три месеца од донесувањето на одлуката од ставот (2) на овој член, согласно со одредбите од овој

закон, водејќи сметка за специјализацијата на судиите по кривична и граѓанска материја.

Член 120

Пренесување на предмети од Врховен кон Управен суд

Почетокот со работа и пренесувањето на предметите од Врховниот суд на Република Македонија на Управниот суд ќе се изврши согласно одредбите на Законот за управните спорови.

Член 121

Просторни услови за новиот Управен суд

Министерството за правда ќе обезбеди просторни услови за функционирање на Управниот суд.

Член 122

Формирање

специјализирани судски одделенија

Специјализираните судски одделенија за судење на дела од областа на организираниот криминал и специјализираните судски оддели на судовите ќе се формираат во рок од 90 дена од денот на примената на овој закон.

Член 123

Рок за пренесување на предмети

Прераспоредувањето и пренесувањето на предметите од еден во друг суд според надлежностите утврдени со овој закон, ќе се изврши најдоцна во рок од 120 дена од денот на примената на овој закон, согласно со Упатството за начинот на преземање на предметите, што го донесува министерот за правда во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 124

Започнати предмети

(1) На денот на почетокот на примената на овој закон, првостепените предмети по

¹⁵⁶ Чл. 118 е избришан со ЗИД ЗС (2010).

кои постапката не е започната се преземаат од страна на стварно и месно надлежниот суд согласно со одредбите на овој закон.

(2) Започнатите предмети по кои е донесена првостепена одлука ги завршуваат постојните стварно и месно надлежни судови.

(3) Предметите кои по повод жалба се вратени на повторно одлучување се преземаат од страна на стварно и месно надлежните судови согласно со овој закон.

Член 125

Донесување подзаконски акти

(1) До донесување на судски деловник според одредбите на овој закон, продолжува да се применува постојниот судски деловник доколку не е во спротивност со одредбите на овој закон.

(2) Подзаконските акти за чие донесување е овластен министерот за правда според одредбите на овој закон, ќе се донесат во рок од шест месеци од денот на примената на овој закон.

(3) До донесувањето на подзаконските акти од ставот (2) на овој член, продолжуваат да се применуваат подзаконските акти донесени пред денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 126

Избор на судии без потребната обука

(1) До првото стекнување на својство на кандидати за судии согласно со Законот за Академијата за обука на судии и јавни обвинители, судиите на основните судови ќе се избираат согласно со условите од членот 43 став (1) на Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ број 36/95, 45/95 и 64/2003) и да имаат работно искуство со потврдени резултати на правни

работи по полагањето на правосудниот испит над три години.¹⁵⁷

(2) Во период од три години по денот на првото стекнување на својство на кандидати за судии согласно со Законот за Академијата за обука на судии и јавни обвинители, Судскиот совет 50 проценти од утврдените слободни судиски места за основните судови ќе ги пополнува со лица кои ги исполнуваат условите за судија на основен суд согласно со ставот 1 на овој член.¹⁵⁸

Член 127

Престанок на важноста на стариот закон

Со денот на примената на овој закон престанува да важи Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ број 36/95, 45/95 и 64/2003), освен одредбите на членот 43 став (1) од Законот кои ќе престанат да важат по истекот на рокот утврден во членот 126 на овој закон.¹⁵⁹

Член 128

Влегување во сила

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе започне да се применува од 1 јануари 2007 година.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Ставот 1 беше изменет и дополнет со ЗИД ЗС (2008), кога се додаде и работното искуство како критериум за избор на судија.

¹⁵⁸ Ставот 2 беше прецизиран со ЗИД ЗС (2008).

¹⁵⁹ Овој член беше допрецизиран со ЗИД ЗС (2008).

¹⁶⁰ Нејасно е што е разликата меѓу „влегување во сила“ и „почеток на примена“ на Законот!?